

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Tukiviittomat tutuksi päiväkodin arkeen

Kallio, Mari & Mäkitalo, Moona

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Tukiviittomat tutuksi päiväkodin arkeen

Mari Kallio & Moona Mäkitalo
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2018

Kallio, Mari & Mäkitalo, Moona

Tukiviittomat tutuksi päiväkodin arkeen

Vuosi 2018 Sivumäärä 83

Opinnäytetyömme on toiminnallinen kehittämisprojekti. Opinnäytetyön tavoitteena oli rakentaa ja koota mielenkiintoinen, uudenvuorokas ja helppo sekä käytännönläheinen tapa opetella tukiviittomia sekä rohkaista Hyvinkään kaupungin Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökuntaa niiden käyttöön. Tavoitteena oli myös vahvistaa tukiviittomien asemaa päiväkodin arjessa sekä lisätä päiväkodin työntekijöiden osaamista puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytössä.

Kehittämistehtävänä oli koota Tukiviittomat tutuksi-boksi sekä -koulutustilaisuus päiväkodin henkilökunnalle. Opinnäytetyömme ytimenä on lasten kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Suunnittelimme Tukiviittomat tutuksi-boksin materiaalin Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin tarpeita ja toiveita kuunnellen.

Tukiviittomat tutuksi-koulutuksen tarkoituksena oli perehdyttää henkilökuntaa tukiviittomien käyttöön sekä opetella toiminnallisesti yhdessä tukiviittomia, joita henkilökunta voisi hyödyntää päiväkodin arjen eri tilanteissa. Tukiviittomat tutuksi-koulutuksessa pyrimme hyödyntämään kokemuksellisen oppimisen näkökulmaa.

Aihe on erittäin ajankohtainen ja mielestämme on hyvin tärkeää kehittää varhaiskasvatuksen henkilökunnan osaamista puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytössä, sillä lapsen kielen kehityksen ongelmat ovat hyvin yleisiä.

Kehittämistyöstämme kerättiin sähköisesti kirjallista palautetta Tukiviittomat tutuksi-koulutukseen osallistuneilta henkilöiltä koulutuksen jälkeen. Palautteessa arvioitiin myös Tukiviittomat tutuksi-boksin sisältämää materiaalia oman oppimisen näkökulmasta. Tukiviittomat tutuksi-boksi arvioitiin kokonaisuudessaan hyödylliseksi ja Tukiviittomat tutuksi-koulutus koettiin tarpeelliseksi ja merkitykselliseksi. Palautteesta ilmeni myös selkeä tarve tällaiselle toiminnalle myös jatkossa.

Asiasanat: kielen kehitys, puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, tukiviittomat, varhaiskasvatus

Kallio, Mari & Mäkitalo, Moona

Sign supported speech helping the working day life of a day care centre.

Year	2018	Pages	83
------	------	-------	----

Our thesis was a functional development project. The purpose of this thesis was to assemble an interesting, new, easy and a practical way of learning "sign supported speech" and to encourage the workers in day care centres (Hakalantalo and Metsäkuusi) to use them. The objective also was to strengthen the position of "sign supported speech" per the working day of the day care centre and to increase know-how of the workers of the day care centres in the use of the communication methods which support the speech and replace it.

The developing task was to collect the box of the "sign supported speech" from the training meeting for workers of the day care centres. The core of our thesis was supporting the development of the children's language in early childhood education. We designed the material to the box of the "sign supported speech" listening to the needs and wishes of the day care centres (Hakalantalo and Metsäkuusi).

The purpose of the education was to encourage the workers to use "sign supported speech". The purpose was also to learn "sign supported speech" and how it functions and the workers could then use it in different situations in the working day. We tried to utilise it from the point of view of the experience of educational learning.

The subject is extremely topical and it is very important to develop the know-how of the workers of the childhood education in the use of the communication methods which support the speech and replace it. The problems of the development of the child's language are very general.

In our development written feedback was electrically collected after the education from the persons who had participated in the education. In the feedback material there was also an estimation from the point view of their own learning. The box of "sign supported speech" was estimated on the whole to be useful and the education was experienced as necessary and significant. In the feedback there was also shown a clear need for this kind of operation in the future.

Keywords: early childhood education, language development, sign supported speech, speech replacing and supporting communication methods

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Aiheen valinta ja kuvaus	7
3	Varhaiskasvatus	9
3.1	Varhaiserityiskasvatus.....	11
3.2	Tuen järjestäminen varhaiskasvatuksessa	11
3.3	Eettinen näkökulma varhaiskasvatuksessa	13
3.4	Erityislapsi lapsiryhmässä.....	15
4	Lapsen kielellinen kehitys	18
4.1	Lapsen kielelliset vaikeudet.....	19
4.2	Lapsen kielellisen kehityksen erityispiirteiden havainnointi ja tunnistaminen	20
5	Tukiviittomat	22
5.1	Tukiviittomat kommunikoinnin apuna lasten kanssa	23
5.2	Tukiviittomien käyttö	23
6	Tukiviittomat tutuksi-projekti	23
6.1	Menetelmänä toimintatutkimus.....	24
6.2	Projektin suunnittelu ja toteutus.....	26
6.3	Yhteistyökumppanina Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkotinä	27
6.4	Materiaalin suunnittelu ja kokoaminen	28
6.5	Tukiviittomat tutuksi-koulutus.....	31
7	Tulokset ja johtopäätökset	34
7.1	Osallistujien taustatiedot.....	35
7.2	Tukiviittomat tutuksi-koulutuksen palaute.....	35
8	Pohdinta	38
	Lähteet	42
	Kuvat.....	45
	Kuviot.....	45
	Liitteet	46

1 Johdanto

Opinnäytetyömme on toiminnallinen kehittämisprojekti. Opinnäytetyön tavoitteena oli rakentaa ja koota mielenkiintoinen, uudenlainen ja helppo sekä käytännönläheinen tapa opetella tukiviittomia ja lisäksi rohkaista sekä motivoida Hyvinkään kaupungin Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökuntaa niiden käyttöön. Tavoitteena oli myös vahvistaa tukiviittomien asemaa päiväkodin arjessa sekä lisätä päiväkodin työntekijöiden osaamista puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytössä. Materiaali suunniteltiin niin, että sitä voi hyödyntää yksin, muiden työntekijöiden kanssa sekä yhdessä päiväkodin lasten kanssa. Kokonaisuutta suunniteltaessa ja Tukiviittomat tutuksi-materiaalia tehdessä, huomioimme Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnan omat toiveet ja tarpeet.

Kehittämistehtävänä oli koota Tukiviittomat tutuksi-boksi ja järjestää Tukiviittomat tutuksi-koulutustilaisuus Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnalle. Opinnäytetyömme ytimenä toimii lasten kielen kehitys ja sen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Koulutuksen tavoitteena oli ohjata ja kouluttaa Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökuntaa käyttämään tukiviittomia kommunikoinnin tukena päiväkodin arjen eri tilanteissa. Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14) painotetaan lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämistä yhdessä lapselle tärkeiden ihmisten kanssa. Päiväkodissa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta ja he ovat aktiivisia toimijoita yhteiskunnassa. Tukiviittomat aiheena kiinnosti meitä paljon, sillä lasten kommunikoinnin tukeminen edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä.

Opinnäytetyömme keskeisiä teemoja ovat lapsen kielellinen kehitys ja lapsen kielellisen kehityksen erityispiirteiden havainnointi sekä tunnistaminen sekä lasten osallisuus. Näiden lisäksi keskeisiä teemoja ovat muun muassa varhaiskasvatus ja varhaiserityiskasvatus sekä puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät, joista keskityimme tukiviittomiin. Opinnäytetyömme tuloksena arvioimme sitä, motivoiko ja rohkaisiko tämän kaltainen osallistava koulutusmenetelmä sekä uudenlainen koulutusmateriaali Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin työntekijöitä ottamaan tukiviittomia käyttöön päiväkodin arjen eri tilanteisiin.

2 Aiheen valinta ja kuvaus

Opinnäytetyömme aiheena on tukiviittomien käyttö varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyömme on toiminnallinen kehittämisprojekti, eikä sen tarkoitus ole ollut varsinainen tutkimustyö, vaan koota työelämän yhteistyökumppanille konkreettinen perehdytysmateriaali ja arvioida koulutustyytyväisyyttä. Aiheen valintaa tuki meidän opinnäytetyön tekijöiden oma mielenkiinto ja kokemus tukiviittomien käytön tärkeydestä pienten lasten kanssa työskennellessä. Meillä molemmilla on kokemusta myös erityislasten kanssa työskentelystä ja työkentällä olemme törmänneet tilanteisiin, joissa lapsen itseilmaisua olisi syytä tukea enemmän ja mahdollistaa varhainen kommunikointi.

Opinnäytetyölle nousi selkeä tarve työelämän puolelta. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Hyvinkään kaupungin Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin kanssa. Heiltä nousi esille tarve tukiviittoma-koulutuksesta ja toiveena oli myös materiaali, jonka avulla voidaan perehdyttää uusia työntekijöitä tukiviittomien käyttöön sekä kerrata jo opeteltuja tukiviittomia. Aiheen rajaamiseen vaikuttavia tekijöitä olivat aikataulu ja päiväkodin henkilökunnan omat toiveet ja tarpeet. Kehittämämme Tukiviittomat tutuksi-boksin sisältö on suunnattu varhaiskasvatukseen Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnalle. Puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä on useita, mutta tässä opinnäytetyössä perehdyimme ainoastaan tukiviittomiin ja niiden käyttöön. Tukiviittomat valittiin Tukiviittomat tutuksi-boksiin päiväkodin henkilökunnan omien tarpeiden ja toiveiden mukaisesti.

Kuva 1: Tukiviittomat tutuksi-boksi

Aloimme kehittämään uudenlaista ja kiinnostavaa perehdytysmateriaalia, jolla Hakalantalon henkilökunta voi ylläpitää sekä kehittää omaa osaamistaan tukiviittomien käytössä päiväkodin arkisissa tilanteissa. Ideana syntyi Tukiviittomat tutuksi-boksi, joka sisältää kaiken tarpeellisen tukiviittomien opetteluun. Tukiviittomat tutuksi-boksi sisältää tietoa tukiviittomista, 110 kuvitettua viittomaa kansiossa, internet linkkejä, pelejä ja loruja. Kävimme myös Hakalantalon päiväkodissa pitämässä kaksi Tukiviittomat tutuksi-koulutustilaisuutta ja samalla perehdytimme henkilökunnan Tukiviittomat tutuksi-boksin materiaalien hyödyntämiseen. Materiaali suunniteltiin niin, että tukiviittomia voi opetella myös yhdessä lasten kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli rakentaa ja koota mielenkiintoinen, uudenlainen ja helppo sekä käytännönläheinen tapa opetella tukiviittomia sekä rohkaista ja motivoida Hyvinkään kaupungin Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökuntaa niiden käyttöön. Tavoitteena oli myös vahvistaa tukiviittomien asemaa päiväkodin arjessa sekä lisätä päiväkodin työntekijöiden osaamista puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytössä.

Tukiviittomien käyttöä on käsitelty useammassa eri opinnäytetyössä ja. Meidän opinnäytetyötämme vastaava työ on tehty Turun ammattikorkeakoulussa. Tuomisen ja Elon (2016) opinnäytetyö ”Tukiviittomat päiväkodin arjen apuvälineenä: tukiviittomat kansion koonti ja käyttö” oli toiminnallinen kehittämishanke, jonka toimeksiantaja oli Pilke päiväkodit Oy. Kyseisen opinnäytetyön kehittämistyö tapahtui Turun alueen kolmessa eri Pilke päiväkotien yksiköissä. Vallioniemi ja Vento (2010) ovat tutkineet opinnäytetyössään tukiviittomien merkitystä lapsen kommunikoinnin pulmissa. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tapaustutkimus, jonka aineisto kerätty käyttäen teemahaastattelumenetelmää. Opinnäytetyön tuloksista ilmenee, että tukiviittomilla on positiivisia vaikutuksia lapsen kommunikoinnissa. Tuloksista ilmenee myös se, että lapsen puheen tuottaminen kehittyä ja kommunikointi lisääntyy tukiviittomien myötä. Tukiviittomat edesauttavat lapsen itseilmaisua ja hän tulee ymmärretyksi entistä paremmin.

Allénin & Hagströmin (2013) opinnäytetyö ”Viittoisinko? Kartoitus tukiviittomaopetuksen vaikuttavuudesta Turun kaupungin päiväkodeissa” tavoitteena oli selvittää tukiviittomien käytön ja tukiviittomaopetuksen vaikuttavuutta Turun kaupungin päiväkodeissa. Opinnäytetyössä selvitettiin, millaiset valmiudet päiväkodeilla on ottaa vastaan tukiviittomia tarvitseva lapsi. Opinnäytetyössä keskityttiin lastentarhanopettajien kokemuksiin ja näkemyksiin. Opinnäytetyö oli kvantitatiivinen kyselytutkimus, jonka avulla selvitettiin tukiviittomien käyttöön ja opetukseen liittyviä haasteita. Kyselyyn vastasi 72 henkilöä ja tutkimuksen tuloksista selvisi, että teoria tietoa tukiviittomien käytön perusteista tarvitaan lisää, eivätkä päiväkotien valmiudet vastaanottaa tukiviittomia tarvitseva lapsi ole riittävät. Tutkimustuloksista kävi ilmi myös se, että tukiviittomaopetuksen vaikuttavuutta tulisi lisätä Turun kaupungin päiväkodeissa.

3 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on osa suomalaista kasvatusta- ja koulutusjärjestelmää. Yksi varhaiskasvatuksen peruseriaa- teista on lapsen kasvun kehityksen ja oppimisen tukeminen. Ensijainen vastuu lapsen kasvatuksesta on vanhemmilla ja varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävä on tukea kotien kasvatustehtävää ja kasvatustyötä ja mahdollistaa heille työteko tai opiskelu. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda hyvät edellytykset lapsen kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. (Vasu 2016, 8, 14.)

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta ja lapsen huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää kunnan, tai muun palveluntuottajan toimesta. Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai esimerkiksi kerho- tai leikkitoiminnassa. Kunta voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen sekä turvallinen lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää ja suojella lasten oikeutta hyvään lapsuuteen. (Vasu 2016, 14.)

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen ja tietämys lapsen kehityksestä, oppimisesta sekä kasvusta ovat pedagogisen toiminnan perusta. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää oppia tuntemaan jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisuuksien mukaan pysyviä vuorovaikutussuhteita lasten sekä henkilöstön välillä. (Vasu 2016, 18.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteita ovat muun muassa lapsen etu, lapsen oikeus hyvinvointiin sekä huolenpitoon ja suojeluun. Varhaiskasvatuksessa tulee huomioida niin lapsen tuen tarpeet kuin tilojen ja lapsiryhmän toimintatavat sekä henkilökunnan tarvitsema osaaminen (Jormakka, Vammaisen lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa 2015).

Laadukas ja toimiva varhaiskasvatus vaatii ja edellyttää tietämystä ja näkemystä siitä, miten ja miksi varhaiskasvatusta toteutetaan. Valtakunnallisen Varhaiskasvatuksen perusteiden (2016) arvopohja ja oppimiskäsitys sekä kasvatus, hoito ja opetus ja näiden kokonaisuus antavat suunnan arvokkaalle työlle, jota lasten kanssa tehdään. (Kronqvist 2017, 10.) Pohjoismaisessa varhaiskasvatusmallissa yhtenä arvo perustana toimii myös lasten oikeus vapaaseen leikkiin. Pohjoismaisessa varhaiskasvatusmallissa myös lasten hyvinvointi on avainasemassa ja lapset ovat oman toimintansa aktiivisia toimijoita ja heidän mielipiteensä tulee selvittää varhaiskasvatusta suunniteltaessa. (Clark & Waller 2007, 21-22).

Varhaiskasvatuslaki (19.1.1973/36, 2a §) määrittää varhaiskasvatukselle tavoitteita. Näiden luonne on kuitenkin velvoittava, jolloin ne ovat lakisääteisiä määräyksiä, eivätkä suosituksia. Varhaiskasvatuslain tavoitteina on muun muassa edistää jokaisen lapsen kehityksen ja iän mu-

kaista kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä sekä terveyttä ja hyvinvointia. Näiden lisäksi tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä sekä edistää elinikäistä oppimista ja toteuttaa koulutuksellista tasa-arvoa sekä toteuttaa lapsen leikkiin ja liikkumiseen sekä taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja antaa mahdollisuus myönteisille oppimiskokemuksille.

Varhaiskasvatustalain (19.1.1973/36, 2a §) tavoitteena on myös varmistaa oppimista edistävä, kehittävä, turvallinen ja terveellinen varhaiskasvatusympäristö ja turvata lapselle lasta kunnioittava toimintatapa sekä mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet varhaiskasvatushenkilöstön ja lasten välillä. Tärkeä tavoite on myös tunnistaa lapsen tuen tarve yksilöllisesti ja järjestää varhaiskasvatuksessa tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä sekä kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Lapsella tulee olla myös mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa häntä itseään koskeviin asioihin.

Jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua ja terveyttä sekä hyvinvointia. Näiden lisäksi varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten oppimisen edellytyksiä ja edistetään elinikäistä oppimista. Varhaiskasvatus on myös lasten tasa-arvoa edistävää ja syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa. Varhaiskasvatuksesta saadut tiedot ja taidot vahvistavat lapsen osallisuutta. (Vasu 2016, 14.) Käsitys lapsista toimijoina ja lasten oikeus tulla kuulluksi sekä olla osallisina yhteisöissään ovat vahvistuneet vähitellen. Osallisuus on vahvasti sidoksissa yhteisöllisyyteen ja osallisuus perustuu vapaaehtoisuuteen sekä aitoon dialogiseen, tasavertaiseen suhteeseen henkilöiden välillä. Kapeasti katsottuna osallisuus ymmärretään yksittäisten lasten mielihalujen kuulemisena ja mielihalujen toteutumisena. (Turja 2017, 44-45.)

Päiväkodin arki tarjoaa monia erilaisia spontaaneja tilaisuuksia lasten osallisuudelle. Päiväkodin arjessa on mahdollisuus järjestää myös tietoisia tilaisuuksia lasten osallisuudelle. Lasten osallisuus voi näyttäytyä monin eri tavoin ja monenlaisena toimintana. Varhaiskasvatuksessa lasten osallisuuden perusedellytyksen tulee osata tunnistaa, jotta niitä osataan vahvistaa. Lasten osallisuus tulee näkyväksi toimintaprosessissa ja osallisuuden tunteessa ja niitä tulisi osata havainnoida jäsentyneesti silloin, kun osallisuuteen perustuvaa pedagogiikkaa kehitetään ja arvioidaan. (Turja 2017, 47.)

Kehityspsykologia on ollut vahvasti varhaispedagogiikan taustalla aina viime vuosiin saakka. Myös yksilöpsykologinen sekä lapsen kehitysvaiheisiin ankkuroitunutta teoriaa on korostettu. Tarvetta olisi kuitenkin uudelle kehityspsykologiselle orientaatiolle, jossa otetaan huomioon niin lapsen toimijuuteen ja yksilöllisyyteen kuin kasvuympäristöön liittyvät näkemykset. Käytänteiden suunnittelussa lapsia koskevalla teoreettisella ja käytännöllisellä tiedolla on erittäin suuri merkitys. Hyvä varhaispedagogiikka on muutakin kuin lapsen kehityksen seuraamista. Hyvä varhaispedagogiikka avaa lapsen kehitykselle uusia väyliä sensitiivisen ja lapsen tarpeet huomioon ottavan kasvattajan avulla. (Kronqvist 2017, 10.)

3.1 Varhaiserityiskasvatus

Kunnallinen päivähoito on ollut jo useamman vuosikymmenen ajan yksi kattavimmista lasten ja lapsiperheiden sosiaalipalveluista Suomessa. Päivähoito nähdään niin lapsen varhaiskasvatuksena kuin perheen tukitoimena ja se vastaa moniin odotuksiin. Päivähoidon toimintaa, menetelmiä ja olosuhteita ja näiden kaikkien vaikutuksia perheeseen ja lapseen voidaan tarkastella monista eri näkökulmista. Omat odotukset varhaiskasvatukselle ja päivähoidolle syntyvät silloin kun lapsella on tarvetta saada erityistä tukea. Tällaisessa tilanteessa puhutaan yleensä erityispäivähoidosta siitä huolimatta, vaikkei päivähoidon käytänteissä muutoksia olisikaan. (Heinämäki 2004, 15.)

Varhaiserityiskasvatus on osa varhaiskasvatusta. Varhaiserityiskasvatuksen tehtävä on tukea ja auttaa lasta ja hänen perhettään niissä tilanteissa joissa lapsen kasvu, kehitykselle ja oppimiselle tarvitaan erityistä ja tehostettua tukea. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ohjaus tapahtuu ja toteutuu yleisesti ottaen lapsiryhmässä, varhaiskasvatuksen toimintatapojen mukaisesti ja päivähoidon arjen toiminnoissa. (Jormakka, Vammaisen lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa 2015.) Lapsen ympäristössä tulee ottaa huomioon hänen fyysiset rajoitteensa, jos lapsella on jokin krooninen sairaus tai vamma (Heinämäki 2000, 96).

Varhaiserityiskasvatus on lapsille jotka tarvitsevat erityistä tukea ja ohjausta heidän kasvuun ja kehitykseen. Varhaiserityiskasvatuksessa on suuri merkitys jokapäiväisessä kasvatustyössä, jota tehostamalla sekä tukemalla lasta voidaan auttaa. Jokainen erityistä tukea tarvitseva lapsi on yksilö, tulee häneen kohdistuva tuki myös suunnitella yksilöllisesti. (Heinämäki 2000, 7.) Lapselle ominaisia tapoja ottaa maailmaa haltuunsa ovat leikkiä, liikkua, tutkia, ilmaisua ja taiteellista kokemista. Aikuisen rooli puolestaan on suunnitella lasten ympäristöä ja ajankäyttöä sekä mahdollistaa lapselle hänen tarvitsemiaan kommunikaation apuvälineitä tai tilajärjestelyjä. (Jormakka, Vammaisen lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa 2015.)

Työntekijöiden osaamista voidaan jakaa ja mahdollistaa työntekijöille ”täsmäkoulutusta” esimerkiksi puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytöstä. Moniammatillinen yhteistyö ja sen kasvatukselliset toimintatavat varhaiskasvatuksen ympäristössä helpottavat ennakoivan tuen toteutumista. Moniammatillisen yhteistyön tärkein tavoite on saada jokaisen lapsen arki sujumaan ja, että jokainen lapsi tuntisi olevansa yhdenvertainen - ”tavallinen” lapsi muiden joukossa. (Jormakka, Vammaisen lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa 2015.)

3.2 Tuen järjestäminen varhaiskasvatuksessa

Päivähoidon oloissa on tapahtunut runsaasti muutoksia parin viime vuosikymmenen aikana. Ryhmäkoot ovat kasvaneet sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä on lisääntynyt. Erityistä tukea tarvitsevat lapset sijoitetaan usein tavalliseen päiväkotiryhmään. Erityiset tarpeet haastavat varhaiskasvatuksen henkilöstön ajattelemaan uudella tavalla ja pohtimaan uusia toimintamalleja. (Toimiva integraatio päiväkodin arjessa 2017, 5.) Lapsen omat vahvuudet

sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet ovat tuen tarpeen lähtökohtia. Oppimisen ja kehityksen tuki rakentuu vastaamalla lapsen yksilöllisiin tarpeisiin sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvillä ratkaisulla. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää pyrkiä siihen, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi niin omana itsenään kuin ryhmän jäsenenä. Lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä voidaan tukea kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. (Vasu 2016, 52.)

Inklusiivisen ajattelutavan keskeisin tavoite on jokaisen lapsen tasa-arvoinen sekä täysivaltainen osallisuus ryhmässä. Inklusiivisen ajattelun mukaan yhteisö mukautuu yksilön tarpeiden mukaan. Inklusiossa huomioidaan jokaisen lapsen yksilöllinen oppiminen muun muassa pedagogisilla ratkaisulla, toteutettavilla menetelmillä sekä riittäville tukitoimilla. Suomalaisessa käytännössä ja keskusteluissa käytetään integraatio käsitettä, kun tarkoitetaan ratkaisuja, joissa erityistä tukea tarvitsevat lapset saavat kasvatusta ja opetusta muiden lasten kanssa samassa ryhmässä. Integraation pyrkimys on toteuttaa erityiskasvatusta niin suurelta osin yleisen varhaiskasvatuksen yhteydessä ja niihin sulautettuna kuin mahdollista. (Toimiva integraatio päiväkodin arjessa 2017, 5.)

Lapsen kielellisiä taitoja arvioidaan yhdessä vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa käytävissä kahdenkeskisissä kasvukeskusteluissa, joiden laajuus kuitenkin vaihtelee kunnan ja päiväkodin mukaan. Erityistä tukea tai kasvatusta tarvitseville lapsille laaditaan kirjallinen kuntoutussuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa, jossa kieli, puhe ja kommunikointi ovat yhtenä osa-alueena. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2012, 169.) Laadukkaan varhaiskasvatuksen toiminnan yksi osa on tukea lapsen kehitystä ja oppimista ja tuki kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatuksessa lapsen mahdollinen tuen tarve tunnustetaan ja tarpeen ilmettyä järjestetään tarkoituksenmukaista tukea. Riittävän aikaisella sekä oikein kohdennetulla tuella on mahdollista edistää lapsen kehitystä ja oppimista sekä hyvinvointia, jolloin voidaan myös ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä ja kasvamista. (Vasu 2016, 52.)

Lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa, tuen suunnittelussa ja tuen toteuttamisessa erityisen tärkeää on yhteistyö lapsen, hänen huoltajan, lastentarhanopettajan, erityislastentarhanopettajan sekä muun varhaiskasvatusyksikön henkilöstön kanssa. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen ovat koko henkilöstön vastuulla heidän oman koulutuksensa ja työnkuvan mukaan. Tarpeen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö osallistuu lapsen tuen suunnitteluun sekä arviointiin. (Vasu 2016, 52.)

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut sekä työnjaot, tukitoimenpiteet ja kuinka niitä toteutetaan ja arvioidaan. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki järjestetään niin, että se on osa varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Lapsen näkökulmasta on hyvin tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon niin

varhaiskasvatuksen aikana kuin lapsen aloittaessa esiopetuksen. Ensisijaisesti tuki järjestetään ja annetaan erilaisin joustavin järjestelyin lapsen omassa varhaiskasvatusyksikössä. Kuitenkin jos lapsen etu vaatii, tukea voidaan järjestää osittain tai kokonaan erityisryhmässä. Tukea voidaan järjestää myös muussa varhaiskasvatusyksikössä tai muulla varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Vasu 2016, 52.)

3.3 Eettinen näkökulma varhaiskasvatuksessa

Ammattietiikka on pääosin soveltavaa etiikkaa ja se on eettisten periaatteiden, arvojen ja normien järjestelmä, joka ohjaa ja säännöstelee työntekijän omaa toimintaa työssään ja siihen liittyvissä moraalisisissa valinnoissa. Normi on sääntö, laatuvaatimus tai laatuksiteeri. Kaikilla aloilla on omat erityispiirteensä ja sen takia ammattietiikka vaihtelee aloittain. Ammattietiikka pohtii pääsääntöisesti kysymyksiä, jotka liittyvät työntekijöiden oikeuksiin, vastuuseen sekä työn laatuun. Tärkeää on muistaa, että ammattietiikka ei ole vain kokoelma normeja, vaan myös monipuolista pohdintaa sekä tarkastelua erilaisista näkökulmista. Ammattietietisiä kysymyksiä voivat olla esimerkiksi; Mitä velvollisuuksia lapsen oikeudet tuottavat työntekijälle tai mikä on yksittäisen työntekijän vastuu hoidon ja huolenpidon sekä kuntoutuksen kokonaisuudessa? (Ihalainen & Kerttunen 2006, 53-54.)

Olemme sitä mieltä, että jokaisen lapsen tulisi tuntea itsensä hyväksytyksi ja tulleen ymmärretyksi. Lapsen on myös tärkeä tuntea olevansa tasavertainen ryhmän jäsen. Koemme, että päiväkodin henkilökunnalla on tärkeä rooli tukea lasta kommunikoinnissa ja näin estää lapsen syrjäytymistä. Miten voidaan turvata oikeudenmukainen kohtelu päiväkodissa niille lapsille, joilla on ongelmia esimerkiksi puheen kehityksessä tai kommunikoinnissa? Jokainen lapsi on mielestämme yhtä arvokas ja ansaitsee tulla kohdatuksi omana itsenään. Lasta pitää kannustaa itsenäiseen toimintaan ja elämänhallintaan.

Lapsen kehitys ja oppiminen ovat yksilöllisiä. Lapset kehittyvät omassa tahdissaan ja jokaisella lapsella on myös omat yksilölliset ominaislaatuensa. Kun työskennellään lasten kanssa, niin työntekijöiden on oltava selvillä hoitamiensa lasten kehityksen yleisilanteesta ja selvittävä, mitä lapsi osaa, mitä häneltä voidaan vaatia ja millaista huolenpitoa ja tukea hän tarvitsee. Yleinen taso on parhaiten kuvattavissa ikävertailun avulla, eli sen avulla määritellään, mitä ikätasoa lapsen suoritus vastaa ja taidot ovat vasta kehittymässä. Näin voidaan määrittää ja arvioida avun tarvetta ja tukitoimien muotoilua lapsen tarpeiden mukaiseksi. Jotkut saattavat puhua lapsen normaalista tai epänormaalista kehittymisestä. Käsite normaali on kuitenkin hyvin moniselitteinen, sillä se voi tarkoittaa tilastollisesti keskimääräistä siinä merkityksessä, että lapsen kehitys voi käydä ilmi samanlaisena kuin kehityskulku suurimmalla osalla lapsia. Tärkeää on muistaa, että lapsen normaalin kehityksen rajoihin sopii hyvin paljon yksilöllistä vaihtelua. (Koivunen & Lehtinen 2015, 127.)

Lasta havainnoimalla voidaan saada havainnointituloksia, joiden avulla työntekijä voi vanhempien kanssa pohtia ja arvioida, millaista yksilöllistä tukea heidän lapsensa tarvitsee. Lapsen käyttäytymistä on hyvä havainnoida niin kotona kuin myös päiväkodissa. Päiväkodissa lapsi on usein ryhmässä, kun taas kotona lapsen elinympäristö on toisenlainen. Lapsi saattaa käyttäytyä ryhmässä aivan eri tavalla, kuin hän käyttäytyy kotona. Näin päiväkodin työntekijät ja vanhemmat voivat parhaiten molemmat hyödyntää toisiltaan saamaansa tietoa lapsen etua ajatellen. Havainnoinnille saattaa löytyä päiväkodissa myös esteitä. Esteitä voi olla esimerkiksi työntekijöiden havainnointituloksiin vaikuttavat negatiiviset asenteet ja mielikuvat lapsesta tai perheestä. (Koivunen 2009, 29.)

Toisaalta myös ajan ja organisoinnin puute tai tiimin jäsenten erilaiset mielipiteet lapsesta ja havainnoinnin tarpeellisuudesta voivat muodostua havainnoinnin esteiksi. Voi myös olla tapaus, että työntekijä ei ole harjaantunut havainnoimaan lasta tai ryhmää, jolloin työntekijä voi kokea havainnoinnin myös hyvin haasteellisena. Mitä huonosta havainnoinnista sitten seuraa? Jos havainnointia ei pidetä työyhteisössä tärkeänä, voi siitä seurata, että havainnointi jää mekaaniseksi lomakkeiden täyttämiseksi johtamatta kuitenkaan tärkeisiin käytännön toimenpiteisiin. Havainnointi tarvitsee tiimiltä yksilöllistä käsitystä sen tärkeydestä, resursseja, joustoa ja työtehtävien priorisointia. (Koivunen 2009, 29.)

Mielestämme on erittäin selvää, että päiväkodin työntekijöillä on yksilöinä ja ryhminä erilaisia arvoja ja jokaisen työntekijän omat arvot vaikuttavat hänen ammatilliseen toimintaansa. Tärkeää on mielestämme pohtia myös sitä, että ymmärtääkö päiväkodin henkilökunta heidän vastuunsa lasten kehityksen tukemisessa? Kuinka motivoituneita henkilökunta on kehittämään ja ylläpitämään omaa osaamistaan? Lasten osallisuuden tukeminen on kuitenkin heidän yksi perustehtävistään.

Työntekijän oppimisen ja kehittymisen taidot edellyttävät jatkuvasti päivittämistä, sillä ne ovat ammattitaidon tärkeimpiä osaamisalueita. Oppimiseen ja kehittymiseen työntekijät tarvitsevat niin yksilöllistä tai yhteisöllistä näkökulmaa. Yksilöllisessä näkökulmassa työntekijä tarkastelevat omaa toimintaansa, osaamistaan, kehittymistään ja kehittämistehtäviään. Yhteisöllisessä näkökulmassa taas työntekijät tarkastelevat tiiminsä toimintaa, sosiaalisia prosesseja, jaettua asiantuntijuutta, taitoa, tietoa sekä palautteen vastaanottamista sekä antamista. Työtavat voivat muuttua, kun työntekijät sekä tiimi huomaa omat kehittämisen tarpeensa. Joskus muutos voi olla vaikeaa ja edellyttää pitkää prosessointia. (Koivunen & Lehtinen 2015, 118.)

Päiväkodin johtajan vastuulla on pedagoginen johtajuus sekä työntekijöiden kehittymisen mahdollistaminen. Kehittymistä mahdollistaa esimerkiksi koulutukset sekä työnohjaus. (Koivunen & Lehtinen 2015, 118.) Esimies voi helposti mitätöidä koulutuksen mukanaan tuoman innostuksen osoittamalla välinpitämättömyyttä. Jos koulutuksen seurauksena ei kannusteta tai

motivoida työntekijää, into itsensä kehittämiseen hiipuu varsin nopeasti. (Borgman & Packalen 2002, 46-47.)

Työntekijän asiantuntemuksen kehitystä on hyvä tutkia myös eettisestä näkökulmasta. Usein asiantuntemus paikannetaan yksilöön, mutta ammattieettinen toiminta, päätöksenteko ja hankinta ovat myös asiantuntijayhteisön merkittäviä ominaisuuksia ja sen takia myös työyhteisö on vastuussa eettisistä ratkaisuista. Eettisyys tarkoittaa sitä, että asiantuntija tietää vastuunsa perustella ja kyseenalaistaa myös omaa toimintaansa. Ammattieettiset ratkaisut usein liitetään vahvasti tunteisiin, asiantuntija osaa eritellä erilaisia eettisiä teorioita sekä muita hänen toimintaansa ohjaavia ja velvoittelevia normeja kuten esimerkiksi varhaiskasvatustilakia omassa toiminnassaan. Työntekijän on tärkeää ymmärtää myös omia vaihtuvia tunteita erilaisissa tilanteissa sekä niiden vaikutusta omaan toimintaan. Eettisyys tarkoittaa myös sitä, että työntekijä on rehellinen itselleen ja muille toiminnassaan ja, että hän havaitsee omat rajansa, tietämättömyyden ja tuen tarpeensa. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2011, 41.)

Eettinen herkkyys tarkoittaa sitä, että työntekijällä on taito tunnistaa kunkin osapuolen erityispiirteet, oikeudet, tarpeet sekä velvollisuudet. Eettisyyteen kuuluu myös tietoisuus siitä, kuinka oma toiminta vaikuttaa muiden ihmisten hyvinvointiin, sekä erilaisen mahdollisten toimintalinjojen ja niiden seurauksien kuvittelu ja ennakkoinnin. Empatia- sekä roolinottotaidot ovat eettisen herkkyyden ydin asioita. Tärkeää on tutkia ja havainnoida myös ryhmien erityispiirteitä ja alan keskeistä eettistä ongelmaa. Eettisen herkkyyden keskeisin asia on ammatilliset vuorovaikutustaidot, mitä on hyvä ammattilaisena kehittää jatkuvasti. (Mäkinen ym. 2011, 184.)

Eettinen motivaatio tarkoittaa sitä, että ammattilainen tuntee ammattikuntansa keskeiset arvot ja noudattaa niitä. Jos ammattilainen on sisäistänyt oman ammattinsa tai alansa eettiset arvot omiksi arvoikseen, sitoutuminen ja eettinen motivaatio ikään kuin viriävät luonnostaan. Eettistä motivaatiota voidaankin tarkastella osana ammatti-identiteettiä sekä sitoutumisena oman ammatillisen roolin asettamiin vaatimuksiin sekä velvollisuuksiin. Ammatillisen roolin yhtenä ulottuvuutena pidetään myös vastuuta. (Mäkinen ym. 2011, 184.)

3.4 Erityislapsi lapsiryhmässä

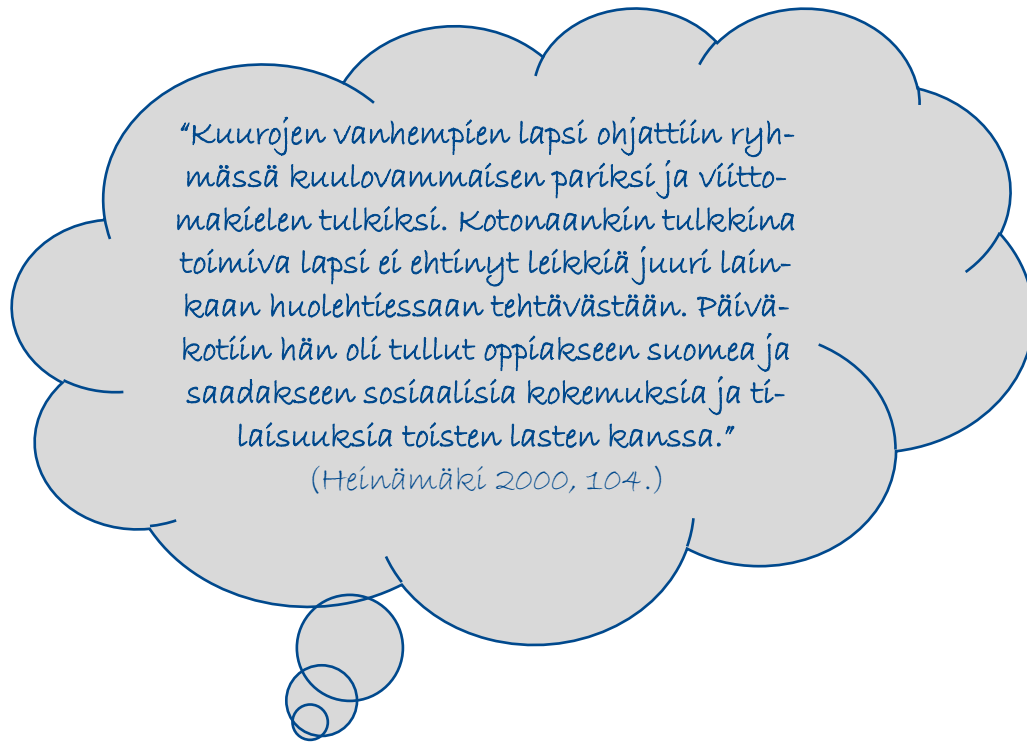
Jokainen lapsi tarvitsee tukea kasvaessaan ja kehittyessään. Jokaista lasta tuetaan heidän omien tarpeidensa mukaisesti varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuuden periaatteen kautta. Kaikkien lasten kanssa työskentelyn perustana ovat toimiva kasvatuskumppanuus ja kasvatusyhteistyö, lapsen osallisuus, henkilöstön osaaminen sekä monitahoinen yhteistyö. Lapsen osallisuus, kasvatuskumppanuus ja kasvatusyhteistyö sekä henkilöstön osaaminen ja

monitahoinen yhteistyö tulee huomioida jo etukäteen yhdessä vanhempien ja moniammatillisen verkoston kanssa, kun suunnitellaan vammaisen lapsen päivähoidon aloittamista ja toteuttamista. (Jormakka, Vammaisen lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa 2015.)

Lapsen yleinen tuki on ensisijainen varhaiskasvatuksessa eikä tukea toteuteta erillään, vaan kaikille lapsille yhteisessä varhaiskasvatuksessa, päiväkodin normaalissa arjen toiminnassa. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa edellyttää osaamisen jakamista varhaiskasvatuksessa sekä varhaisvuosien erityiskasvatuksellisen näkökulman huomioimista päiväkodin arjen toimintaan. Käytännössä tuen toteuttaminen tarkoittaa esteettömyyttä sekä lähiainosten osaamista arjessa. Arjen esteettömyydellä tarkoitetaan lasten huomioimista muun muassa aikataulujen, tilojen ja erikokoisten ryhmien avulla. (Jormakka, Vammaisen lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa 2015.)

Lapsen vammasta tai sairaudesta olisi hyvä puhua ryhmän muille lapsille heidän ikätasonsa huomioiden. On tärkeää, että ryhmän muut lapset ymmärtävät erityistä tukea tarvitsevan lapsen rajoitteet ja mahdollisuudet. Tärkeätä on myös kertoa, ettei esimerkiksi lapsen vammaisuus tartu ja, ettei se ole mitenkään lapsen itsensä syytä. On myös varottava asian liiallista korostamista ja pelottelua esimerkiksi ennen lapsen ryhmään saapumista. Lapsi voi myös itse mahdollisuuksiensa mukaan kertoa ne asiat, joita hän itse pitää tärkeänä. Pitkäaikaissairasta tai vammaista lasta ei automaattisesti tule sijoittaa toistuvasti toisen pitkäaikaissairaana tai vammaisen lapsen pariin. On tärkeää, että fyysisiä oireita ei kuitenkaan ohiteta niin kuin niitä ei nähtäisikään, sillä vaikeneminen vain lisää vamman tai sairauden eristävää vaikutusta. (Heinämäki 2000, 104.)

Yksilötyöskentelyn sijasta päiväkodeissa hyödynnetään yhä useammin pienryhmätoimintaa. Pienryhmien jako perusteisiin tulee kiinnittää huomiota, etenkin silloin kun ryhmässä on erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Jos erityistä tukea tarvitsevista lapsista tehdään oma pienryhmänsä, luodaan oma erillinen yksikkö ryhmän sisälle. Mitä enemmän erityistä tukea tarvitsevat lapset ovat vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa ja leikistä tulee kehittyneempää, kun ryhmässä on lapsia, joilla ei ole erityisen tuen tarvetta. Jotta voidaan parhaiten tukea lasten sosiaalisten suhteiden kehittymistä, on tärkeää miettiä miten ryhmä kannattaisi rakentaa. Lasten havainnointi on edellytys sille, että aikuinen saa rakennettua parhaiten oppimista tukevat ryhmät. Tärkein pienryhmän työskentelytapa myös erityistä tukea tarvitsevan lapsen kannalta on yhteistoiminnallinen oppiminen, jossa jokaisella lapsella on oma tärkeä tehtävänsä. Jokaisen lapsen yksilöllinen panos on yhtä tärkeää. (Pihlaja & Viitala 2004, 148-149.)

Kuva 2: Ajatuskupla

Miten lapsi kasvatetaan tasavertaiseksi ryhmän jäseneksi? Pitkäaikaissairasta ja vammaista lasta voidaan ja häntä pitääkin kasvattaa kuten muitakin lapsia. Lasta ei kuulu suojella kaidelta ponnistelulta tai katsoa läpi sormien hänen käytöstä tilanteissa, joissa vamma tai sairaus ei oikeuta etuoikeuksiin, sillä silloin lapsi ei opi, että säännöt ja rajoituksen koskevat myös häntä. Etuoikeuksia antamalla voidaan tahattomasti eristää ja erottaa lapsen muista nopeammin kuin luulemmekaan. Jos lapsi ei koe saavansa samaa kohtelua kuin toiset, voi hän saada osakseen myös muiden lasten kateuden. Sairaalle tai vammaisen lapsen käytökseen tulisi puuttua, ettei tilanteesta tulisi hämmentävä ja ristiriitainen, lapselle itselleen, toisille lapsille tai ryhmän aikuisille. Käytökseen tulisi puuttua myös siksi, ettei lapsi koe olevansa mitätön ja näkymätön. On muistettava, että sairaalle tai vammaiselle lapselle asetettujen rajoitusten tulee olla realistisia. (Heinämäki 2000, 105.)

Mari Vuorisalon (2013, 191) väitöstutkimuksessa ilmeni, että lasten innokkuus ja halukkuus osallistua vuorovaikutukseen ryhmässä sekä ryhmässä oleva suosio määrittävät sitä minkälaiseen asemaan lapsi ryhmässä asettuu. Sosiaaliset ja puheliaat lapset saavat helposti hiljaisempia lapsia enemmän huomiota (Kaski & Puurunen 2013). Väitöskirjassa kerrotaan myös siitä, että koska asemat tunnetaan ryhmässä, niiden ohittaminen tai muuttaminen ei mahdollista ilman ylimääräistä hämmennystä. Ryhmässä tunnistetaan nopeasti tilanteet, jotka eivät noudata lasten edun mukaista järjestystä. Jos kasvattaja ei päiväkotiryhmässä ota huomioon lasten keskinäisiä asemia ja ryhmädynamiikkaa, johtaa se lasten kannalta helposti toimintaan, jonka kaikki kokevat kiusallisena ja jossa luontevat tavat toimia ja osallistua eivät onnistu.

Tärkeää olisi nähdä lapset osana ryhmää ja ymmärtää se, että muutoksen mahdollisuus piilee keskinäisissä suhteissa. Toiminnassa tärkeää ja lähtökohtana pitäisi pitää sitä, että halutaan osoittaa jokaisen lapsen olevan ryhmän kannalta tärkeä ja lapsen osallistumisella nähdään olevan ryhmälle jotain annettavaa. Ero osallistamisen ja pakottamisen välillä on pieni. (Vuorisalo 2013, 191.)

4 Lapsen kielellinen kehitys

Lapsen oppimisen polku alkaa jo varhaisesta vuorovaikutuksesta ja kiintymyksestä, jotka ovat pienen lapsen ensimmäiset oppimistehtävät. Varhainen hoiva ja vanhemman ja lapsen välinen suhde sekä vanhemman herkkyys reagoida lapsen tarpeet luovat jo merkittävän pohjan lapsen oppimiskyvylle ja näin ollen myös kielen kehitykselle. (Kronqvist. 2017, 25.) Vuorovaikutus ympäristön kanssa on vahvasti sidoksissa lapsen puheen ja kielen kehitykseen. Lapsi tarvitsee kielen omaksumiseen ympäristön tuottamia kielellisiä virikkeitä sekä sosiaalista vuorovaikutusta. (Kunnari & Paavola 2012, 57).

Kehittyäkseen täysin oppineeksi viestijäksi on lapsen omaksuttava oman ympäristönsä käyttämät erilaiset viestintäkeinot ja niiden monimutkaiset säännöt, jotka ohjaavat niitä kunkin kulttuurin sisällä. Lapset kuitenkin oppivat huomattavasti aikaisemmin ilmaisemaan tunteitaan ja tarpeitaan ja seuraamaan ympäristöään kuin oppivat laajan ymmärtävän ja tuottavan sanaston ja kieliopin perustavat taidot. (Laakso 2014, 22.) Lapsen ja hänen huoltajansa keskeisellä vuorovaikutuksella on merkitystä myös lapsen emotionaaliselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille (Robinsson 2007, 167).

Pieni lapsi on syntymästään saakka suuntautunut ympäristöönsä ja pyrkii tutkimaan sitä ja olemaan vuorovaikutuksessa häntä hoitavien aikuisten kanssa. Etusijalla on kosketus- ja näköhavaintoon perustuva vuorovaikutus, joka on parhaimmillaan lapsen ja aikuisen välisessä hoiva tilanteessa. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää, että lasta hoitava aikuinen tulkitsee hänen aloitteensa oikein ja toimii saatujen viestien mukaisesti. Näin vauva kokee olevansa aktiivinen toimija ja saavansa käyttäytymisellään muutoksia aikaan ympärillään. (Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Nurmi, Pulkkinen & Ruoppila 2014, 34.)

Vauvalle tyypillinen käyttäytymismuoto on itku, joilla hän ilmaisee tunteitaan ja tarpeitaan. Muutaman kuukauden ikäinen vauva viestii läheisyyden haluaan äännelemällä ja hymyilemällä sekä hakemalla katsekontaktia. Ihmiskasvot nähdessään lapsi alkaa hymyillä, joka herättää hoivasuhteissa vastavuoroisuutta. Vauvan hymy on alkujaan ehdottoman refleksin kaltainen reaktio, joka muuttuu myöhemmin ehdolliseksi refleksiksi. Ihmisen kasvojen lisäksi hänen äänensä, kosketuksensa ja hyväilynsä voivat saada lapsen hyväilemään ja äännelemään mielihyvänsävyisesti. (Ahonen ym. 2014, 34.)

Lapsen ensihymy on merkki sosiaalisesta toiminnasta ja lähtökohta kommunikaation ja kielen oppimisen myöhemmälle kehitykselle. Varhaisella kommunikaatiolla, eli katseet, ääntely, eleet, ilmeet ja liikkeet, lapsi pyrkii saamaan huomiota toiselta ihmiseltä. Lapsella on synnynnäinen herkkyys ihmisen ääniä, ilmeitä ja eleitä kohtaan. (Sume & Takala 2016, 8.) On tärkeää, että lapsi kuulee ympärillään puhetta (Ahonen ym. 2014, 34-36).

Arvion mukaan kaksivuotiaan lapsen sanavarastoon kuuluu noin 250-600 sanaa. Kaksivuotias lapsi oppii noin kymmenen sanaa päivässä ja eniten tämän ikäinen lapsi osaa oman ympäristönsä substantiiveja sekä toimintaa kuvaavia verbejä. Lisäksi hän osaa tunnistaa tunneilmaisiin kuuluvia verbejä, kuten halata tai itkeä. Vähitellen lisääntyvät myös adjektiivien, pronominien ja partikkeleiden käyttö. Tärkeää on, että lapsi oppii uusia sanoja, mutta myös, että hän ymmärtää arkipuhetta. Jos lapsella on vaikeuksia puheen ymmärtämisessä 2-3 vuoden iässä, voi se viivästyttää ja hankaloittaa lukemaan oppimista. (Sume & Takala 2016, 14.)

3-4-vuotias hallitsee jo käsky-, kiello- ja kysymyslauseita. Esimerkiksi loruleikeillä kielellinen tietoisuus laajenee. Kun lapsi täyttää neljä alkaa hänen puhe olla jo täysin ymmärrettävää. Lapsi osaa käyttää apuverbejä, eri aikamuotoja sekä taivuttaa verbejä eri persoonamuodoissa. Noin viisivuotiaana hallitaan jo taivutusmuotojen perussäännöt, joita vielä koulussa hiotaan. Viisivuotiaan puheessa on jo kaikki suomen kielen peruslausetyypit, tämän lisäksi ilmaisu tarkentuu sekä tarinankerronta taidot kehittyvät. Kuusivuotias osaa jo yli 10 000 sanaa ja hän hallitsee vuorovaikutuksen perustaidot, keskustelelee ja kuuntelee sekä vastaa kysymyksiin. Monella kuusivuotiaalla saattaa olla vielä äännevirheitä, kuten "r" tai "s", mutta puhe on siitä huolimatta ymmärrettävää. (Sume & Takala 2016, 14.)

Musiikki ja laulaminen ovat myös erinomaisia puheopetuksen keinoja. Toistot ovat avainasemassa. Puheen kehityksen ja hahmottamisen kannalta pienten lasten laulut sisältävät olennaisia piirteitä kuten rytmisyys, joka opettaa lapsille tavutuksen taidon sekä toistot. Laulu auttaa myös ymmärtämään, että puhe on strukturoitu osiin ja että puhutussa kielessämme äänenkorkeus vaihtelee ja laskee lauseen loppua kohti. Erityinen merkitys musiikilla ja laululla on niille lapsille, joilla on keskimääräistä heikompi ääniin liittyvä erottelukyky. Musiikki on vahvasti yhteydessä myös vuorovaikutuksellisessa kiintymyssuhdekäyttäytymisessä. (Ruokonen 2017, 125-126.) Vuorovaikutus ympäristön kanssa on puolestaan avainasemassa lapsen kielen ja puheen kehitykseen. (Kunnari & Paavola 2012, 57).

4.1 Lapsen kielelliset vaikeudet

Puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja voidaan käyttää lasten kanssa, joilla on puheen tuottamisen tai puheen ymmärtämisen kanssa ongelmia. Puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä käyttävät myös henkilöt joilla on puhevamma ja heidän lähiyhteisönsä. Puhevammaisuus on tavallisesti yhteydessä johonkin sairauteen tai vammaan, joka voi olla synnynnäinen tai se on voitu saada esimerkiksi aivovaurion myötä vasta myöhemmällä iällä. Puheen

tuottaminen ja sen ymmärtäminen voi olla eri syistä johtuen puutteellista tai puuttua kokonaan. Puheen tuottamisen ja sen ymmärtämisen vaikeudet voivat olla joko väliaikaisia tai pysyviä. Erilaiset kehitysvammat, CP-vamma, kehitykselliset kielihäiriöt ja erilaiset neurologiset sairaudet ja häiriöt, kuten MS- ja ALS-tauti sekä aivovamman ja aivoverenkiertohäiriöt voivat vaikeuttaa huomattavasti puheen tuottamista tai puheen ymmärtämisessä. (Ohtonen & Räsänen. Vammaispalveluiden käsikirja 2015.)

Lasten kielellisiä vaikeuksia ei voida selittää vain yksittäisellä taustatekijällä. Kielen kehittymiseen tarvitaan puheen havaitsemisen lisäksi monimutkainen, useiden aivoalueiden toimintaan pohjautuva hermoverkkojärjestelmä. Muutokset tai poikkeamat millä tahansa kyseisen hermoverkon alueilla voivat aiheuttaa ongelmia kielen kehityksessä. Kielellisestä erityisvaikeudesta ja sen monimuotoisuudesta kertoo osin se, etteivät ongelmat rajoitu ainoastaan kielelliseen suoriutumiseen. Kielellisen erityisvaikeuden yhteydessä on havaittu osalla lapsista myös kognitiivisen prosessin tehottomuutta sekä puutteita äänteiden käsittelyyn liittyvässä fonologisessa työmuistissa ja tiedon käsittelyn nopeudessa sekä tarkkaavaisuuteen liittyvissä tekijöissä. (Leppänen, Ervast, Heikkinen, Hämäläinen & Guttorm 2014, 351.)

4.2 Lapsen kielellisen kehityksen erityispiirteiden havainnointi ja tunnistaminen

Merkkejä kielellisen kehityksen vaikeuksista voi olla havaittavissa jo ennen kuin lapsi alkaa puhua, mutta suomalaisen Käypä hoito -suosituksen mukaan kielelliset erityisvaikeudet ovat luotettavimmin arvioitavissa leikki-ikässä, eli noin neljävuotiaalla lapsella. Lapsen kielellisen kehityksen tyypillisen aikataulun tunteminen antaa kasvattajille perustietoa siitä, milloin on syytä huolestua. Kasvattajien onkin hyvä olla tietoisia siitä, millaista kielellistä osaamista mi-hinkin ikätasoon yleisesti ottaen kuuluu. (Siiskonen, Aro, Ahonen & Ketonen 2014, 78.)

Lapsen kielellisen kehityksen piirteet, jotka antavat aihetta lisäseurantaan tai - tutkimuksiin voidaan luokitella pääpiirteittäin lapsen iän ja taitojen mukaisesti. On kuitenkin syytä muistaa, että lapset kehittyvät hyvin yksilöllisesti ja jos nämä piirteet esiintyvät yksinään, eivät ne aina anna syytä huoleen. Jos yhdellä lapsella esiintyy useampia kielellisen kehityksen viiveitä, on syytä ohjata lapsi lisäseurantaan ja tutkimuksiin. (Siiskonen ym. 2014, 129-130.)

Yksivuotiaalla lapsella on aihetta seurantaan tai tutkimuksiin, jos lapsi ei seuraa ympäristöään eikä pyri vaikuttamaan siihen tai jos lapseen on vaikea saada kontaktia. Aihetta tutkimuksiin tai seurantaan on myös, jos lapsi ei ole vuorovaikutuksessa eleillään esimerkiksi pyytäen syliin nostamalla käsiään aikuista kohti. Myös lapsen vähäinen, yksipuolinen tai vähä konsonanttinen jokeltelu antaa syytä seurantaan. 1,5-vuotiaan lapsen kielellistä kehitystä on syytä seurata silloin, jos lapsella on vain vähän kommunikatiivisia eleitä tai jos hänellä ei ole lainkaan sanoja. Seurantaan antaa aihetta myös, jos lapsi ei osaa noudattaa lyhyitä toimintakehotuksia, kuten ”anna tutti” tai ”tule tänne”. Erityisesti syytä seurantaan on, jos lapsen suvussa esiin-

tyy kielellisiä vaikeuksia ja jos lapsella itsellään on ymmärtämisen vaikeuksia. Toisen ikävuo-
den aikana lasten kielellisessä kehitystasossa saattaa olla suuria yksilöllisiä vaihteluita ja jos
lapsen sanavarasto kertyy hitaasti, ei ole syytä huoleen, jos lapsi kuitenkin ymmärtää puhetta
ja noudattaa lyhyitä ja yksinkertaisia pyyntöjä tai ohjeita. (Siiskonen ym. 2014, 55, 131.)

Kaksivuotiaalla lapsella aihetta lisäseurantaan voi olla silloin, jos lapsella on alle 10 sanan sa-
navarasto tai hän ei muodosta kahden sanan lauseita. Aihetta seurantaan voi olla myös silloin
kun lapsi ei noudata lyhyitä ohjeita tai hän ymmärtää ne väärin. Myös lapsen vaikeudet tun-
nistaa tuttuja esineitä ja asioita nimeltä tai lapsen leikki ilman symbolisia toimintoja antavat
aihetta seurantaan. Erityisesti kaksi vuotiaan suppeaan sanavarastoon ja lyhyiden ohjeiden
ymmärtämättömyyteen tulee kiinnittää huomiota. Kielitaitoa on hyvä seurata tarkemmin, jos
2,5-vuotiaan lapsen puheenkehitys etenee ikätovereita hitaammin, jos lapsella on ymmärtä-
misen vaikeuksia ja jos hänen lähisukulaisellaan on lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia,
Myös motoriikan kömpelyys on syytä ottaa huomioon tuen tarvetta arvioitaessa. Myös vaikeu-
det lapsen sosiaalisissa suhteissa, tunnehäiriöt ja tai yliaktiivisuus ja tarkkaamattomuus saat-
tavat liittyä puheen tuottamisen häiriöön. (Siiskonen ym. 2014, 56, 74, 131.)

Kolmevuotiaan lapsen puheessa tulee kiinnittää huomiota puutteelliseen kieliasuun, suppeaan
tuottavaan sanastoon, joissa esiintyy lähinnä substantiiveja ja verbejä. Huomiota tulee kiin-
nittää myös taivutusmuotojen vähäiseen käyttöön sekä kaksiosaisen ohjeiden ymmärtämisen
ongelmiin. Jos kolme vuotiaalla ilmenee näitä kehityksen piirteitä, on silloin syytä seurantaan
ja tutkimuksiin. 4-6.vuotiailla lapsilla puheen kehityksen seurantaan on aihetta silloin, jos
lapsen tuottama sanavarasto on suppea, käytetyt lauserakenteen ovat yksinkertaisia tai lap-
sella on vaikeuksia taivutusmuotojen hallinnassa. Seurantaan on aihetta myös silloin, jos esi-
neiden tai asioiden laadun kuvauksessa on epätarkkuutta tai jos lapsi ei osaa kuvailla näytet-
tyä kuvaa. Näiden lisäksi ongelmat vuorovaikutus- ja keskustelutaidoissa antavat aihetta seu-
rantaan. Lapsen tekemiin virheisiin taivutusmuodoissa tulisi kiinnittää eri tavoin huomiota eri
ikäkausina, sillä se kertoo paljon lapsen kielellisestä kehityksestä. On hyvä tiedostaa, jos
viisi vuotias ei ole vielä oppinut pois sanojen virherakenteista ja hänen yleiskielessään esiin-
tyy runsaasti yleiskielestä poikkeavia sanoja - voi tämä olla merkityksellistä lukutaidon oppi-
misen kannalta. (Siiskonen ym. 2014, 62, 131.)

Puheen ymmärtämisen vaikeuteen liittyy hyvin usein puheentuoton viivästymistä, hyperaktii-
visuutta, tarkkaamattomuutta, puutteelliset sosiaaliset taidot, ahdistus, sensitiivisyys ja ka-
vereista eristäytyminen. Puheen ymmärtämisen viivästymisen ongelmien jatkoselvityksiin on
syytä, jos yksivuotias lapsi ei reagoi tuttuihin nimiin tai jos 1,5-vuotias ei kykene tunnista-
maan vähintään muutamia yleisiä esineitä ja jos kaksivuotias ei kykene seuraamaan yksinker-
taisia ohjeita. Myöhemmässä ikävaiheessa on syytä kiinnittää huomiota, jos lapsi ei ymmärrä
kieliopillisia rakenteita, kuten vastakohtia ja vertailuja. (Siiskonen ym. 2014, 74.) Jos per-
heessä on lapsi, jolla on jo olemassa kommunikoinnin häiriö tai riski saada sellainen, tulee

perheen saada kommunikointiin ja vuorovaikutukseen liittyvää tukea sekä ohjausta mahdollisimman varhain, sillä onnistuneet vuorovaikutuskokemukset vaikuttavat siihen, miten lapsen kommunikointi kehittyy. (Ohtonen & Räsänen, *Vammaispalveluiden käsikirja* 2015.)

Kasvattaja havainnoin, miten lapsi kykenee käyttämään kielellisiä taitojaan toimintansa ohjaamisessa ja säätelyssä sekä vuorovaikutustilanteissa. Havainnoinnissa on hyvä kiinnittää huomiota hyvin niukkaan puheen määrään tai puhumattomuuteen, ääntämisvirheisiin ja puheen rytmin häiriöihin, kuten änkytykseen ja sokellukseen. Kasvattajan on tärkeää kiinnittää huomiota myös kielellisten ohjeiden ymmärtämiseen ja vastaanottamiseen. Lapsen omat tarinankerrontataidot antavat kasvattajalle paljon tietoa lapsen kielellisestä kehitystasosta, sillä lapsen kertomasta tarinasta pystytään tarkastelemaan lapsen sen hetkistä kielitaitoa ja kykyä hahmottaa asioiden ajallista järjestystä. Tarinankerronnallisilla taidoilla on yhteys muun muassa lukemaan oppimiseen ja lasten sosiaalisiin suhteisiin. Näin ollen tarinankerrontaan olisi hyvä kiinnittää erityistä huomiota. Jos lasta esimerkiksi pyydetään toistamaan juuri kerrottu tarina, voidaan saada lisäksi arvokasta tietoa lapsen keskittymiskyvystä, muistiin palauttamisesta ja siitä, miten hyvin hän on ymmärtänyt tarinan. (Siiskonen ym. 64,117-118.)

5 Tukiviittomat

Tukiviittomat ovat viittomakielestä poimittuja sekä lainattuja viittomia, jotka ovat kuitenkin erilaisia ilmaisutapoja. Tukiviittomia käytetään aina tukemaan puhetta ja puheen rinnalla sekä puhutun mukaisessa sanajärjestyksessä, kun taas viittomakieli on äänetön kieli, jolla on oma kielioppi. Viittomien ja puheen käyttö samaan aikaan tukee puhutun kielen ymmärtämistä. Tukiviittomat tarjoavat ilmaisukeinon, jos puheen kehityksessä on jotain häiriöitä tai viivästystä. Viittomien käyttö perustuu viestintään, joka tapahtuu näköaistin kautta. Verrattain kuvilla kommunikointiin, tukiviittomien etu on se, että kommunikointivälineet eli kädet ovat aina mukana. (Viittomat kommunikoinnissa 2017, 3, 7.)

Tukiviittomat vahvistavat puheen ja kielen kehittymistä ja tarjoaa varhaisen kommunikointikeinon. Tukiviittomista on hyötyä esimerkiksi lapsille, joilla on viivettä kielen kehityksessä tai joilla ei ole toimivaa kommunikointikeinoja. Joillakin henkilöillä saattaa olla puheen kehityksessä niin vaikea häiriö, että viittomista tulee heille pysyvä tapa kommunikoida. Tukiviittomia käytetään paljon lasten kanssa, mutta viittomien käyttö voidaan aloittaa myös aikuisiässä. Lapset ja aikuiset oppivat helposti tukiviittomia erilaisten leikkien ja pelien sekä tuttujen laulujen ja lorujen kautta. Päiväkodissa tukiviittomia voi hyödyntää koko lapsiryhmän kanssa, eikä lapsella tarvitse olla kielellisen kehityksen ongelmia. Tukiviittomien käytön rinnalla ei saa unohtaa ilmeiden ja eleiden käyttöä. (Viittomat kommunikoinnissa 2017, 4, 8.)

Varhainen viittominen mahdollistaa toisen ihmisen kanssa kanssakäymisen sekä kommunikoinnin myös silloin, kun puhe ei yksin toimi kommunikointikeinona. Tukiviittomien käyttö edistää myös kielellisten ilmaisukeinojen kehittymistä. Viittomat perustuvat tahdonalaisiin liikkeisiin

ja tukevat myös puheessa tarvittavien tahdonalaisten liikkeiden kehittymistä sekä yleistä motoriikan kehittymistä. (Viittomat kommunikoinnissa 2017, 9.)

5.1 Tukiviittomat kommunikoinnin apuna lasten kanssa

Pienen lapsen on motorisesti helpompi käyttää tukiviittomia kuin erotella tai tuottaa puheäänteitä ja siksi lapset myös monesti oppivat viittomia nopeammin kuin sanoja. Tukiviittomien käyttö ei heikennä pienen, vasta kieltä opettelevan lapsen puheen opettelua eikä kielelkehitystä, vaan päinvastoin viittomat tukevat ja voivat jopa nopeuttaa kielellistä kehitystä. Tukiviittomien käyttö lisää usein pienen lapsen puheyryksiä ja auttaa häntä myös hahmottamaan asioita kielellisinä symboleina. Kun lapsi saa tukiviittomien kautta keinon ilmaista itseään on hyvin mahdollista, että lapsen turhautuminen myös vähenee. On luonnollista, että puhe syrjäyttää viittomat silloin kun puhe kehittyy. Viittomista olisi kuitenkin hyvä jatkaa niin kauan, kunnes lapsi ymmärtää ja tuottaa puhetta riittävästi. Lapsen kommunikoinnin kehittymisen kannalta on tärkeää, että viittomia käytetään niin kotona kuin päiväkodissa ja myös koulussakin. Ja jotta sosiaaliset taidot voivat kehittyä, tulisi lapsilla olla viittomismahdollisuuksia myös ikätovereiden kanssa. (Viittomat kommunikoinnissa 2017, 9.)

5.2 Tukiviittomien käyttö

Tukiviittomat helpottavat puhutun kielen ymmärtämistä sekä täydentävät puhetta, jos esimerkiksi puhe on epäselvää tai sanojen löytäminen on vaikeaa. Tukiviittomat auttavat myös keskittymään kuunteluun ja antavat hyvän ilmaisukeinon, jos puheen tuottamisessa on vaikeuksia. Tukiviittomat kiinnittävät huomion oleelliseen viestiin, joka puolestaan helpottaa asioiden mieleen painamista. (Viittomat kommunikoinnissa 2017, 7.)

Tukiviittomien oppiminen etenee kuten minkä tahansa kielen oppiminen, eli omaksumalla sen toisilta ihmisiltä käytännön tilanteissa. Lapsen vanhemmat ja lähi-ihmiset ovat tärkeässä asemassa, kun lapselle aletaan opettaa tukiviittomia. Lapsi voi alkaa omaksua tukiviittomia keinoon ymmärtää ja ilmaista asioita vasta kun hänen vanhemmat sekä muut lähi-ihmiset tai päivittäiset kommunikointikumppanit käyttävät viittomia puheensa rinnalla. Kuitenkin viittomien aktiivinen käyttö on vaarassa unohtua, ellei suunnittele, missä tilanteissa ja mitä viittomia käyttää. (Viittomien oppimisen vaiheet 2017.)

6 Tukiviittomat tutuksi-projekti

Aihe on mielestämme tärkeä, sillä tukiviittomat auttavat puheen ja kielen kehityksessä ja tarjoavat keinon kommunikoida jo varhaisessa vaiheessa. Tukiviittomista hyötyvät lapset, joiden kielellinen kehitys on viivästynyt ja joilla ei ole toimivaa kommunikointikeinoja. Tukiviittomat ovat tärkeitä apuvälineitä erityislasten kanssa työskenteleville, silti monella ei ole niistä tarvittavaa tietoa, jonka oma koulutus tai työpaikka olisi mahdollistanut. Uskomme myös, että

on paljon tapauksia, jossa työpaikka on mahdollistanut kouluttautumisen tukiviittomien käyttöön, mutta niitä ei ole hyödynnetty käytäntöön. Tukiviittomat tutuksi koulutuksen tarkoituksena on perehdyttää Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin työntekijöitä materiaalin käyttöön sekä motivoida aktiivisemmin käyttämään viittomia päiväkodin erilaisissa arjen toiminnoissa ja tilanteissa.

Tavoitteenamme on vahvistaa tukiviittomien asemaa Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin arjessa, rohkaista ja motivoida työntekijöitä käyttämään tukiviittomia puheen tukena sekä lisätä päiväkodin työntekijöiden osaamista puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytössä. Tarkoituksenamme oli luoda Tukiviittomat tutuksi-perehdytysmateriaalin siten, että Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin vanhojen sekä myös uusien tulevien työntekijöiden on myös helppo perehtyä viittomien käyttöön materiaalimme avulla. Työntekijöillä ei tarvitse olla tukiviittomien käytöstä aikaisempaa kokemusta. Perehdyttäminen on uuden työntekijän opastamista työyhteisön kokonaisuuteen, arvoihin, tavoitteisiin, päätöksentekoprosessiin ja toimintaan (Borgman & Packalen 2002, 145).

Työntekijöiden omien henkilökohtaisten sekä koko työyhteisön koulutuksen avulla hankitaan taustamateriaalia esimerkiksi arvoista, uudistuksista ja muutoksista työstä. Näitä pystytään soveltamaan yhteisissä keskusteluissa työarkeen. Työnohjauksen tärkeyttä ei pidä työyhteisössä kuitenkaan unohtaa, koska siellä työntekijä voi havaita oman koulutustarpeensa. Työntekijä voi havaita, että hänen tietonsa tarvitsevat päivittämistä tai, että hänen tietonsa ovat vajanaisia. (Borgman & Packalen 2002, 46-47.)

Koulutus työyhteisön kehittämisen menetelmänä liittyy tietoon, sen jäsentämiseen ja järjestykseen. Työnohjauksesta koulutus eroaa siten, että työnohjauksessa on läsnä myös tunteet, kuin taas koulutuksessa harvoin asioita käsitellään tunteiden kautta. Työnohjauksella tarkoitetaan työntekijän ja hänen työnsä välisen suhteen tutkimista ja jäsentämistä. Joskus lyhyet kurssit ja koulutukset toimivat hyvin työnteon arjen piristäjinä. Yleensä ei ole olemassa niin huonoa kurssia tai koulutusta, etteikö sieltä jotain oppisi ja saisi uusia avaimia työelämään. Kurssit ja koulutukset voivat olla mukavia, tylsiä, raskaita tai säkenöiviä. Yleensä vaikuttavuutta on helpoin arvioida yleensä vasta myöhemmin kurssin jälkeen. (Borgman & Packalen 2002, 46-47.)

6.1 Menetelmänä toimintatutkimus

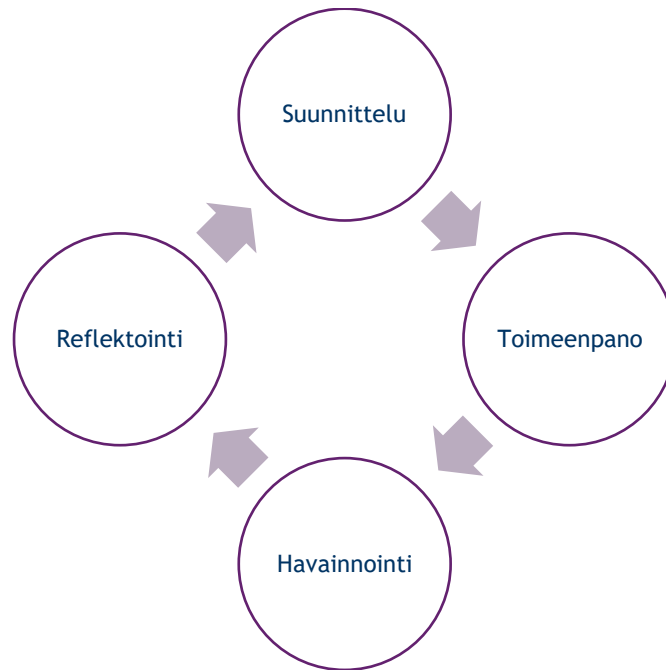
Opinnäytetyömme menetelmänä oli toimintatutkimus, joka kuuluu itseohjautuviin toiminnan kehittämisen menetelmiin. Toimintatutkimus on erityisen hyödyllinen esimerkiksi niissä työyhteisöissä, jossa perityt työtavat yhä heikommin vastaavat muuttuneen ympäristön vaatimuksiin. Toimintatutkimuksen alussa analysoidaan ja havainnoidaan työyhteisön tilannetta. Sen jälkeen seuraa ongelman käsitteellinen ja teoreettinen muotoilu sekä toimenpiteiden suunnit-

telu. Seuraavaksi suoritetaan nuo toimenpiteet ja lopuksi arvioidaan niiden vaikutukset. Toimintatutkimuksen luonne ja tarkoitus ovat, että työyhteisö itse arvioi kehittämistyöstä saadun hyödyn. (Routio 2017).

Toimintatutkimus ei ole ainoastaan tutkijoiden tekemää työtä, vaan siinä on aina mukana henkilöstöä käytännön työelämästä. Toimintatutkimus on ammatillisen oppimisen ja kehittämisen prosessi. Se liittyy vahvasti käytännön työelämään sekä siellä ilmenemiin käytännön ongelmiin ja niiden poistamiseen ja tiedostamiseen. Toimintatutkimus nähdään työntekijöistä kumpuavana toimintana ja voimana, ei ulkoapäin annettuina ohjeina, käskyinä tai kehittämis-tehtävänä. Tässä piilee toimintatutkimuksen voima, sillä työntekijät, joita ongelma koskee, yhdessä löytävät ratkaisun ja samalla sitoutuvat muutokseen. Muutos on toimintatutkimuksen tärkeä elementti ja toimintatutkimus pitää sisällään lupauksen paremmasta. Se on myös demokraattista toimintaa, joka lähtee liikkeelle niistä ihmisistä, joita ongelma koskettaa, ja heidän omasta tahdosta ja voimasta löytää ongelmaan ratkaisu. Toimintatutkimuksesta tulee työntekijöille koko uran kattava oppimis- ja kasvuprosessi. Isoin elementti toimintatutkimuksessa on yhteistyö. On kuitenkin muistettava, että yhteistyö ei aina ole ongelmatonta. Yhteistyössä kohtaavat erilaiset ihmiset ja heidän erilaiset tavoitteensa, henkilökemiat, luottamuksen puute ja arvovaltakysymykset. Yhteistyö edellyttää myös yhteistä tavoitetta, joka on oleellinen osa toimintatutkimusta. (Kananen 2014, 11.)

Eräs toimintatutkimuksen tärkeä lähtökohta on reflektiivinen ajattelu, jonka avulla pyritään saavuttamaan uudenlaisen toiminnan ymmärtäminen ja sitä kautta kehittämään toimintaa (Heikkinen 2007, 201). Toimintatutkimus on syklinen prosessi, jossa yksi toimintatutkimuksen sykli sisältää suunnittelun, toimeenpanon, havainnoin sekä reflektoinnin. Sykliä seuraa uusi sykli, joka jatkaa siitä, mihin päästiin ensimmäisen syklin aikana, tai sitten kohteena voi olla uusi ongelma ja sen poistaminen. Ongelmaksi voi kuitenkin jäädä se, että saadaanko muutos näillä tekijöillä aikaiseksi, vaikka ilmiöön vaikuttavat tekijät tunnettaisiinkin. Itse muutoksen toteutuminen työyhteisössä voi olla vaikeampi tehtävä kuin muutokseen vaikuttavien tekijöiden selvittäminen. (Kananen 2014, 12.)

Meidän opinnäytetyömme tapahtui yhden prosessin syklissä, sillä tässä kehittämissuorituksessa se oli tarkoituksen mukaista ja muutoksen saavuttamiseksi riittävää. Toimintatutkimusta voisi mielestämme tässä tapauksessa jatkaa toiselle syklille. Henkilökunta voisi arvioida omaa osaamistaan ja tuoda esille kehittämiskohteita esimerkiksi työnohjauksissa.

Kuvio 1: Toimintatutkimuksen vaiheet

6.2 Projektin suunnittelu ja toteutus

Lähestyimme Hyvinkään alueen päiväkoteja yhteisellä sähköpostiviestillä. Sähköpostiviestin tarkoitus oli kartoittaa päiväkotien tarvetta ja kiinnostusta tukiviittomiin ja niiden käyttöön lasten kanssa kommunikoinnin tukena. Kiinnostusta esiintyi useammalla Hyvinkään alueen päiväkodilla. Huomioimme jo suunnitteluvaiheessa, että meillä ei ole mahdollisuutta ottaa kuin yhden päiväkodin toimeksianto, sillä materiaalin rakentaminen jo yhteen päiväkotiin on haastavaa ja tulee viemään runsaasti aikaa.

Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin johtaja Tuija Mustonen otti meihin ensimmäisenä yhteyttä ja toi esille heidän kiinnostuksensa sekä tarpeensa tukiviittomiin ja niiden käyttöön lasten kanssa kommunikoinnin tukena. Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunta lähti kehittämistyöhön mukaan meidän innostamanamme. Kävimme projektin alkuvaiheessa kartoittamassa Hakalantalons sekä Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnan osaamista koskien tukiviittomia. Kartoitimme myös heidän omat toiveet ja tarpeet projektin suhteen. Lähetimme alustavan koulutus -suunnitelman (Liite 6) Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin johtajalle, jonka hän katsoi läpi yhdessä muutaman työntekijän kanssa ja he olivat innostuneita suunnitelmastamme.

Osalla päiväkodin henkilökunnasta oli jo osaamista ja kokemusta tukiviittomista, kun taas osalla työntekijöistä kokemusta oli hyvin vähän ja osaaminen suhteellisen heikkoa. Hakalantalons päiväkodilla oli aiemmin toteutettu vastaavanlainen, laajempi hanke (Hyvinkään Kahvanhanke 2007), jonka aiheena oli puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointi menetelmät ja

sen tavoitteena oli antaa tietoa ja käytännön eväitä lasten vuorovaikutuksen tukemiseen arjessa.

Projektin loputtua keräsimme palautetta e-lomakkeella (Liite 5) ja palautteen tarkoitus oli mitata motivoiko ja rohkaisiko mielenkiintoinen, uudenlainen ja helppo sekä käytännönläheinen Tukiviittomat tutuksi-materiaali ja -koulutus käyttämään tukiviittomia enemmän päiväkodin arjessa. Tarkoituksenamme oli kehittää ja tukea Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnan osaamistaan puhetta tukevien ja korjaavien menetelmien käytössä. Koulutustilaisuuksissa esittelimme Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnalle teoreettisen tietomme, taitomme ja uudenlaiset menetelmät tukiviittomien käyttöön ja soveltamiseen.

Projektin päättyessä arvioimme sitä, miten kehittämistyömme onnistui ja onko kehittämistyöstä saatu tarvittavaa hyötyä työyhteisöön. Arvioinnin suoritimme sähköisen e-palautelomakekyselyn avulla, jonka tarkoituksena oli mitata myös koulutustyytyväisyyttä. Koulutuksesta saatu hyöty ja motivaatio luovat toivottua muutosta työyhteisössä ja käytännöissä.

Kustansimme myös Tukiviittomat tutuksi-boksiin sekä kaikki siihen tarvittavat materiaalit itse. Lisäksi kävimme omakustanteisesti myös Avainsäätions Sata viittomaa lapsen elämään- koulutuksen Lahdessa keväällä 2017. Avainsäätions koulutus toteutettiin kahtena iltana. Koulutuksessa opeteltiin toiminnallisesti 100 erilaista tukiviittomaa, sekä perehdyttiin tukiviittomien käyttöön lapsen kielellisen kehityksen tukena. Koulutuksen keskeisimpänä tavoitteena oli innostaa ja kannustaa tukiviittomien käyttöönottoa arkisissa tilanteissa lasten kanssa. Koulutus on suunniteltu lasten kanssa työskenteleville, lasten vanhemmille, opiskelijoille sekä kaikille asiasta kiinnostuneille. (Sata viittomaa lapsen elämään osa 1 2017.)

6.3 Yhteistyökumppanina Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkoti

Yhteistyötahoksi kehittämistyöhömme valikoitui Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkoti. Hakalantalons päivähoito on Hyvinkään kaupungin perusturvan, lasten päivähoidon ja esiopetuksen palvelualueen tulosityksikkö. Hakalantalons päiväkoti on perustettu vuonna 1987. (Hyvinkään Kahvahanke 2007.)

Hakalantalons päivähoitoon kuuluvat Hakalantalons päiväkoti sekä Metsäkuusen päiväkoti (Hakalantalons päivähoito, 2017). Hakalantalons päiväkodissa on lapsiryhmät 1 - 6 -vuotiaille, sisältäen myös alueen esiopetuksen sekä erityisryhmän. Tärkeimpänä tavoitteena Hakalantalons päiväkodissa on tukea lasten vuorovaikutusta yhteisöllisin keinoin, sekä olennaista on henkilöstön osaaminen puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytössä. (Hakalantalons päiväkoti 2017.)

Metsäkuusen päiväkodissa tärkeää on leikkiä ja pienryhmätoimintaa lasten vuorovaikutustaitojen, tunteiden ilmaisemisen, ajattelun ja luovan mielikuvituksen kehittämisen välineenä, sekä toiminnassa näkyy myös mediakasvatus esimerkiksi lapset valokuvaavat ja videoivat paljon

sekä käyttävät Kidsmart-tietokonetta. Kuvia käytetään Metsäkuusen päiväkodissa lapsen arjen hahmottamiseksi ja sosiaalisen leikin välineenä. Metsäkuusen päiväkotitoimintansa vuonna 2000. (Metsäkuusen päiväkotitoiminta 2017.)

Valitsimme toiminnalliseen kehittämistyöhömme yhteistyötahoksi Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin, sillä he ottivat meihin ensimmäisenä yhteyttä ja heillä ilmeni selkeää tarvetta tukiviittomaan koulutukseen sekä tukiviittomien opetteluun tukevaan materiaaliin. Hakalantalon päiväkodilla on pitkät perinteet erityispäivähoidosta ja henkilökunnalla on vankka kokemus varhaiskasvatuksesta myös erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten tukemiseksi. Hakalantalon päiväkodissa on lapsia, joilla on erityisiä haasteita vuorovaikutuksessa ja kielenkehityksessä. (Hyvinkään Kahvahanke 2007.)

Hakalantalon päiväkotitoiminta oli mukana vuosina 2005 - 2007 Hyvinkään kahvahankeissa. Hankkeen tavoitteena oli tarjota päiväkodin henkilökunnalle laaja-alaista koulutusta puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytössä lasten ja aikuisten välisen vuorovaikutuksen tukemiseksi. Keskeistä hankkeesta oli oman vuorovaikutuksen arviointi, joka toteutetaan Kahvakeskuksen kehittämällä Viiden portaan videoanalyysi ohjelmalla. Kouluttajana toimi toiminnanjohtaja Hannele Merikoski. Yhteisöllisen kuntoutuksen puheterapeutti Taina Olkinuora on hankkeen jälkeen käynyt säännöllisesti päiväkodissa tuomassa näkökulmia yhteisöllisen kuntoutuksen ajatusmallin sisäistämiseen ja tukemiseen päiväkodeissa ja lapsen lähiympäristössä. Tämä mahdollistuu tarjoamalla päivähoitoon yksiköille sekä jossain määrin myös vanhemmille muun muassa koulutusta puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen tukemiseen ja käyttöön. Olkinuora käy myös kiertämässä päiväkotiryhmissä ja antamassa käytännön toimintamalleja arkeen. Hän osallistuu myös ryhmien toiminnan ideointiin ja suunnitteluun vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin ammattilaisena. Olkinuoran tehtävä on myös vetää yhdessä päivähoitoon henkilökunnan kanssa erilaisia toiminnallisia tuokioita ja ryhmiä. (Hyvinkään Kahvahanke 2007.)

Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin johtaja Tuija Mustonen kertoi meille, että Kahvahankeksen jälkeen ei ole pidetty laajempaa tukiviittomakoulutusta päiväkodin henkilökunnalle, jossa kerrattaisiin tärkeitä perusviittomia ja heräteltäisiin henkilökuntaa laajemmin juuri tukiviittomien pariin. Suurin osa työntekijöistä on vaihtunut kahvahankeksen jälkeen, joten kertaavalle koulutukselle koettiin olevan tarvetta.

6.4 Materiaalin suunnittelu ja kokoaminen

Opinnäytetyömme päällimmäisenä tarkoituksena oli ideoida ja kehittää uudenlainen, mielenkiintoinen ja erilainen materiaali Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnalle. Ideana oli myös, että materiaali olisi mahdollisimman monipuolinen ja helposti kaikkien käy-

tettävissä. Halusimme luoda erilaisia tapoja ja menetelmiä viittomien oppimiseen, jotta jokainen työyhteisön jäsen löytäisi itselleen sopivimman tavan niiden opiskeluun ja tukiviittomien käytön ylläpitämiseen.

Tukiviittomat tutuksi-boksi sisälsi teoretietoa tukiviittomista, nettilinkkejä itseopiskeluun, Tukiviittomat tutuksi-kansion, muistipelejä, dominopelejä, viitottuja loruja sekä USB-tikun. Tukiviittomien teorian kokosimme Tukiviittomat tutuksi-kansion yhteyteen. Teoria sisälsi keskeisimmät ja tärkeimmät asiat viittomien käyttöön ja opetteluun liittyen. Pyrimme pitämään teoria materiaalin mahdollisimman selkeänä ja ytimekkäänä, koska tiesimme henkilökunnalla olevan paljon materiaalia päiväkodissa jo ennestään aiheeseen liittyen.

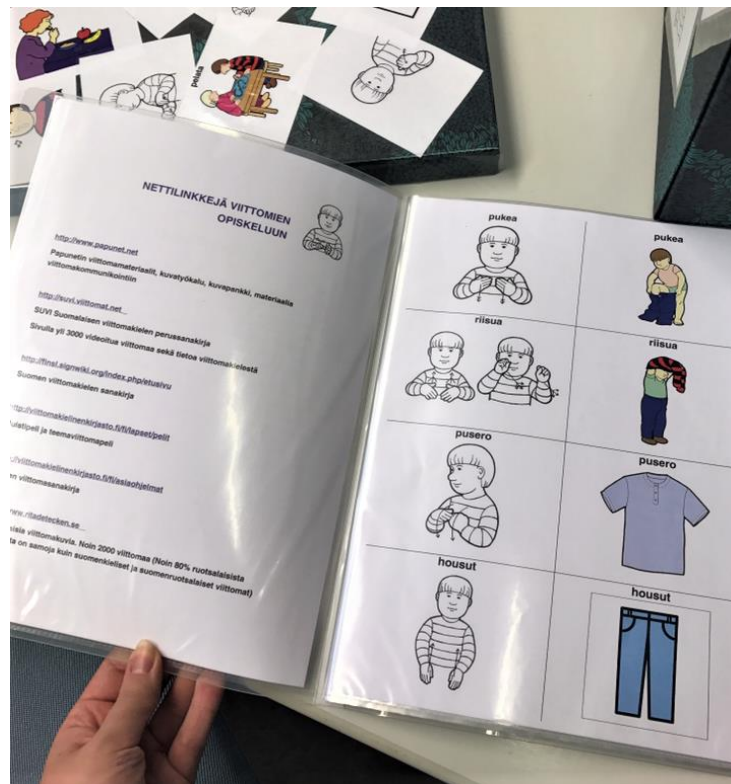

Kuva 3: Tukiviittomat tutuksi-boksin materiaali

Materiaalin teoria osuudessa pyrimme painottamaan sitä, että tukiviittomia ei pidä sekoittaa viittomakieleen, eli viittomakieleen liittyviä rakenteita ei käytetä. Kerroimme myös, että tärkeää on viitto viestin kannalta merkityksellisimmät avainsanat, puhutun kielen mukaisessa järjestyksessä. Usein tukiviittomia käytettäessä ilmeikäs olemuskieli ja puhe myös saattavat unohtua, mitkä ovat kuitenkin tukiviittomien käytössä keskeisimpiä asioita, joten kerroimme myös niiden käytön merkityksestä viittoessa. Materiaalissa toimme myös esille sen, että tukiviittomia voi käyttää muiden kommunikointikeinojen, kuten kuvien rinnalla ja, että viittomien käytön harjoittelun voi aloittaa heti kun lapsi kykenee suuntaamaan huomionsa toiseen ihmiseen. Viittomien käytön harjoittelun voi siis aloittaa jo hyvinkin pienen lapsen kanssa. Materiaalin keskeisin viesti oli kuitenkin se, et tärkeää on ottaa viittomia käyttöön arjessa ja että

pidä liikaa pelätä sitä, että viittoo väärin. Kokosimme teorian yhteyteen myös internet linkkejä itseopiskeluun, josta löytyy paljon lisää materiaaleja itseopiskeluun kuten, esimerkiksi viittomasanakirja, kuvia, videoita, pelejä sekä ruotsinkielistä viittoma materiaalia.

Tukiviittoma kansiossa oli 110 päiväkodin arkeen soveltuvaa viittomaa. Otimme kansiota kootessa huomioon Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin toiveet sisällöstä ja tulostimme värilliset kuvat tukiviittomista aihealueittain kansioon. Näin Tukiviittomat tutuksi-kansiosta tuli selkeä ja sieltä on helppo etsiä tukiviittomia loogisen järjestyksen ansiosta. Jätimme myös muutaman muovitaskun kansion takaa tyhjäksi, jos henkilökunta haluaa itse tulostaa lisää kansioon heillä tärkeitä tukiviittomia.

Kuva 4: Tukiviittomat tutuksi-kansio

Tukiviittomat tutuksi-muistipeli sekä dominopeli kasattiin tulostetuista tukiviittomakuvista, hyödyntäen Papunet-verkkosivuston kuvatyökälua. Ostimme erivärisiä kartonkeja ja rakensimme niihin pelit. Lopuksi laminoimme kaikki pelikortit, jotta ne säilyisivät paremmassa kunnossa niillä pelatessa. Eri värisiin kartonkeihin jaoin muistipelit aihealueittain, esimerkiksi tekemiseen liittyvässä muistipelissä oli sininen tausta. Lisäsimme myös korttipakkojen päälle otsikko lapun, mikä oli pelin aihealue, jotta pelit olisivat helpommin löydettävissä. Muistipellejä oli yhteensä kahdeksan ja aihealueita; ruoka, liikkuminen, retkellä, tunteet, päiväjärjestys, tekeminen sekä koti, perhe ja eläimet. Dominopeleihin olimme laatineet sekalaisia viittomia, jotta letkan muodostuminen olisi haastavampaa. Ohjeen pelien pelaamiseen kiinnitimme

Tukiviittomat tutuksi-boksin kanteen. Kannesta löytyy myös Tukiviittomat tutuksi-boksin sisällysluettelo, josta voi tarkistaa, että kaikki sinne kuuluva materiaali on tallessa.

Muistipelejä sekä dominopelejä pelatessa jokainen käännetty kortti viitotaan. Pyrimme suunnittelemaan molemmat Tukiviittomat tutuksi-boksin pelit siten, että ne sisältävät paljon toistoja, joka mahdollistaa viittomien nopeamman oppimisen. Halusimme myös mahdollistaa sen, että peleihin pystyy osallistumaan sekä aikuiset, että lapset ja niitä voi pelata sekä yksin, että yhdessä. Tukiviittomat tutuksi-kansio on apuna pelaajille, jos joku pelissä olevista viittomista unohtuu, eikä kukaan pelaaja muista sitä. Kokosimme peliin myös kaksi tuttua lorua, joissa on helppo viittoa mukana. Loruja käytetään paljon päiväkodeissa, joten myös niiden avulla on helppo oppia itse tukiviittomia sekä opettaa niitä myös päiväkodin lapsille. Loruja on helppo rakentaa itse lisää tämän Tukiviittomat tutuksi-boksin esimerkki loru hyödyntäen.

USB-tikulle lisäsimme Tukiviittomat tutuksi-kansion materiaalit, teoria tiedon, internet linkit sekä tukiviittoma lorut. USB-tikun ideana oli, että Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin työntekijät voivat halutessaan lainata muistitikkua ja hyödyntää sen materiaalia työnteisössään sekä omatoimisesti kotona. USB-tikulle on myös mahdollista lisätä jatkossa lisää tarpeellista materiaalia.

6.5 Tukiviittomat tutuksi-koulutus

Tukiviittomat tutuksi-koulutus ja materiaalin esittely Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnalle tapahtui kahtena eri ajankohtana kahdelle eri ryhmälle. Koulutukset pidettiin 19. ja 26 syyskuuta 2017 kello 12.30-14.00 ja niihin oli varattu aikaa puolitoista tuntia molemmille toteutus kerroille. Ensimmäiseen koulutuspäivään osallistui yhdeksän työntekijää ja toiseen koulutuspäivään osallistui 11 työntekijää Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodeista. Kahteen ajankohtaan jaettu koulutustilaisuus oli päiväkodin henkilökunnan toive, jotta kaikki halukkaat pääsisivät osallistumaan. Alkuperäisenä tarkoituksena oli pitää koulutus toukuussa 2017, mutta Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin johtajan Tuija Mustonen oli sitä mieltä, että koulutukselle parempi ajankohta oli henkilökunnan kesälomien jälkeen syyskuussa 2017, milloin koulutuksesta saatu oppi siirtyisi suoraan käytännöntyöhön. Olimme päiväkodin johtajan kanssa samaa mieltä siitä, että lomilla viittomat voisivat helposti unohtua ja niihin olisi helpompi motivoitua lomien jälkeen.

Tukiviittomat tutuksi-koulutus lähti liikkeelle rennolla jutustelulla ja esittelimme itsemme ja kerroimme mitä olemme tekemässä. Myös koulutukseen osallistuneet saivat esitellä itsensä ja kertoa omasta taustastaan ja mahdollisista koulutuksista tukiviittomiin liittyen. Esittelykierroksen jälkeen esittelimme Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnalle tukiviittomat tutuksi-boksin ja sen sisältämän materiaalin. Kerroimme, että olemme suunnitelleet Tukiviittomat tutuksi-boksin niin, että se palvelee niin uusia työntekijöitä, kuin niitä jotka haluavat kerrata omaa osaamistaan. Tukiviittomat tutuksi-boksista löytyi myös materiaalia,

minkä jaoimme henkilökunnalle kotiin viemiseksi. Kävimme yhdessä läpi materiaalin, joka sisälsi pienen infon tukiviittomiin liittyen sekä internet linkkejä missä voisi omatoimisesti opiskella lisää tukiviittomia. Tukena esityksessä meillä oli Powerpoint-esitys, mistä pystyi koko ajan seuraamaan myös sitä, miltä viittomat näyttävät kuvissa. Tukiviittomakuvissa saattaa olla erilaisia nuoli merkintöjä, joten pyrimme myös tiedostamaan henkilökunnalle niiden merkitystä ja tarkoitusta. Mielestämme tärkeää on hahmottaa myös tukiviittomakuvia ja niiden eri merkintöjä, sillä pääsääntöisesti tukiviittomiin liittyvä materiaali löytyy internetistä kuvitetussa muodossa.

Olimme valinneet tukiviittomat tutuksi-koulutukseen 60 keskeisintä ja parhaiten päiväkodin arkea palvelevaa viittomaa. Emme kokeneet hyväksi ideaksi käydä kaikkia 110 tukiviittomaa läpi, sillä liian suuri tietomäärä liian pieneen aikaan ei olisi palvellut mielestämme Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnan oppimista. Puolitoista tuntia oli mielestämme sopiva aika 60 viittoman opiskeluun, mutta liian pieni aika käymään kaikki 110 viittomaa läpi. Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin johtajalta Tuija Mustoselta tuli myös toive, että pitäisimme molempien koulutuksien sisällöt samanlaisina. Koulutus ja materiaalin hyödyntäminen oppimisen tukena edellyttää työntekijöiltä sitoutumista, joka tarkoittaa kiinnittymistä ja liittymistä yhteisiin tavoitteisiin ja toimintaan niiden toteutumiseksi sekä yhteistyötä, missä työyhteisön jäsenet yhdistävät tietonsa, taitonsa ja voimansa ja muut toiminnan vaativat resurssit yhteisen toiminnan eduksi. (Borgman & Packalen 2002, 145, 147.)

Kävimme ensin 10 viittomaa läpi yhdessä ryhmän kanssa. Tämän jälkeen laitoimme laatikon kiertämään mistä jokainen sai nostaa vuorotellen yhden kuvan. Tarkoituksena oli, että kuvan nostaja sai pohtia ensin itse muistaako kuvan tukiviittomaa ja jos ei muistanut tai tiennyt tukiviittomaa, sai hän apua muulta ryhmältä ja meiltä. Viitoimme jokaisen tukiviittoman lopuksi vielä yhdessä ja viittoessa käytimme tukena myös puhetta, eleitä ja ilmeitä. Tukiviittoma tutuksi-koulutuksessa pyrimme löytämään myös hankaliin viittomiin erilaisia muistisääntöjä, jotta ne jäisivät paremmin työntekijöiden mieleen. Koulutuksessa pyrimme hyödyntämään kokemuksellisen oppimisen näkökulmaa. Oppiminen tapahtuu prosessina työntekijän henkilökohtaisten kokemusten tunnistamisen, käsitteellistämisen, yleistämisen ja soveltamisen prosessina (Borgman & Packalen 2002, 143.)

Kuva 5: Tukiviittomat tutuksi-muistipeli

Lopuksi jakauduimme kolmen ja neljän hengen ryhmiin ja pelasimme yhdessä Tukiviittomat tutuksi-pelejä. Tarkoituksena oli, että jokainen ryhmä pääsisi kokeilemaan kahta erilaista muistipeliä, sekä kerran dominopeliä. Pelien jälkeen opettelimme yhdessä kaksi erilaista kuvitettua lorua. Ensin tutustuimme lorussa ilmenneihin keskeisimpiin tukiviittomiin ja sen jälkeen kävimme sen yhdessä läpi viittoen. Mielestämme, lorujen käyttö viittomien opettelussa tukee hyvin viittomisen ja puhumisen samanaikaista harjoittelua. Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunta selvästi piti peleistämme ja yhdeltä työntekijältä tuli suullista palautetta Tukiviittomat tutuksi-peleistä, että juuri tämänlaista opiskelutapaa hän oli kaivannut. Kiitosta saimme myös siitä, että tukiviittoma pelejä voi pelata yhdessä lasten kanssa. Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin työntekijät innostuivat ideasta tehdä itse lisää pelejä, nyt kun heillä on valmis malli niiden toteuttamiseen. Mielestämme Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin työntekijät olivat hyvin motivoituneita ja aidosti kiinnostuneita koulutuksestamme.

Kuva 6: Tukiviittomat tutuksi-dominopeli

7 Tulokset ja johtopäätökset

Keräsimme koulutuspäivien jälkeen Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnalta palautetta e-lomakkeella koulutuksesta, sillä tarkoituksenamme oli saada tietoa siitä, motivoiko ja rohkaisiko koulutus sekä Tukiviittomat tutuksi-materiaali heitä käyttämään ja opettelemaan tukiviittomia aktiivisemmin jatkossa päiväkodin arjessa. Palautekyselyn lähetimme Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin työntekijöille, kun koulutuksesta oli kulunut noin kuukausi. Palautekysely toteutettiin kuukauden kuluttua viimeisen koulutuspäivän ajankohdasta, jolloin koulutukseen osallistuneet työntekijät pystyivät paremmin arvioimaan sitä, onko Tukiviittomat tutuksi-koulutus ja Tukiviittomat tutuksi-boksin materiaali vaikuttanut heidän sisäiseen oppimiseensa. Tarkoituksenamme oli myös arvioida sitä, onko tukiviittomien käytöstä tullut aktiivisempaa ja onko materiaaleja hyödynnetty myös jatkossa.

Tutkimustuloksissa on tuotu esille koulutustyytyväisyyskyselyn tuloksia, joita on havainnollistettu taulukoilla ja vastauksista poimituilla sitaateilla. Koulutustyytyväisyyskyselyyn vastanneet ovat olleet itse osallisena Tukiviittomat tutuksi- koulutustilaisuudessa. Koulutustyytyväisyyskyselyn pyrimme suunnittelemaan mahdollisimman monipuoliseksi, jotta saisimme laajasti näkemystä Tukiviittomat tutuksi-koulutuksen vaikuttavuudesta. Mielestämme tämä lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Kysymyksen luotettavuuteen on saattanut kuitenkin vaikuttaa se, ettei kysely saavuttanut kaikkia koulutukseen osallistuneita henkilöitä, sillä emme saaneet palautekyselyitä takaisin kuin kahdeksan kappaletta, vaikka annoimme reilusti vastausaikaa ja laitoimme muistutusviestin. Luotettavampaa tietoa olisimme saaneet, jos palautekyselyyn olisi tullut enemmän vastauksia. Näin ollen kyselymme tulokset eivät tarjoa kokonaisvaltaista tulosta tukiviittomat tutuksi- koulutuksen vaikuttavuudesta Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin työyhteisössä.

Koulutuksen jälkeen oli osallistujilla mahdollisuus keskustella ja antaa suullista palautetta Tukiviittomat tutuksi-koulutuksesta ja materiaalista kokonaisuudessaan. Olemme tyytyväisiä siihen, että saimme runsaasti suullista positiivista palautetta koulutuspäivien jälkeen ja myös kirjallinen palaute oli kaikilta osin positiivista. Kirjallinen ja suullinen palaute olivat siis samansuuntaisia ja tukivat toisiaan.

Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnalta saadun palautteen perusteella voimme päätellä, että rakentamamme Tukiviittomat tutuksi-boksi, sen sisältämä materiaali sekä pitämämme Tukiviittomat tutuksi-koulutustilaisuudet olivat varsin onnistuneet. Tutkimustuloksista myös ilmeni, että onnistuimme rohkaisemaan ja motivoimaan Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökuntaa ottamaan tukiviittomia puheen tueksi päiväkodin arjen eri tilanteisiin.

7.1 Osallistujien taustatiedot

Palautekysely toteutettiin Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnalle käyttäen e-kyselyä. Tavoite oli saada tietoa Tukiviittomat tutuksi-koulutuksen ja siihen liittyvän materiaalin vaikuttavuudesta työyhteisön arkeen. Tukiviittomat tutuksi-koulutukseen osallistui yhteensä 20 työntekijää Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkodeista. Kaikki koulutukseen osallistujat olivat naisia. Palautekyselyn täyttivät kahdeksan koulutukseen osallistunutta varhaiskasvatuksen työntekijää.

Vastanneista kaksi (25%) olivat iältään 26-35-vuotiaita, 36-45-vuotiaita oli kolme henkilöä (37,5%), 46-55-vuotiaita oli yksi henkilö (12,5%) ja yli 56-vuotiaita oli kaksi henkilöä (25%). Palautekyselyn täyttäneistä kaksi (25%) olivat suorittaneet keskiasteisen tutkinnon, kolme (37,5%) opistoasteen, yksi (12,5%) ammattikorkeakoulun ja yksi (12,5%) oli suorittanut kandidaatin opinnot ja yksi (12,5%) maisterin opinnot.

Suurin osa vastaajista (87,5%) työskenteli Hakalantalon päiväkodissa. Vastaajista yksi (12,5%) työskenteli Metsäkuusen päiväkodissa. Vastanneista kolme (37,5%) työskenteli lastentarhanopettajana ja viisi (62,5%) heistä lastenhoitajan nimikkeellä. Työntekijöistä yksi (12,5%) työskenteli alle kolme vuotiaiden ryhmässä, viisi heistä (62,5%) työskenteli 3-5-vuotiaiden ryhmässä ja kaksi (25%) työskenteli esikouluikäisten lasten ryhmässä.

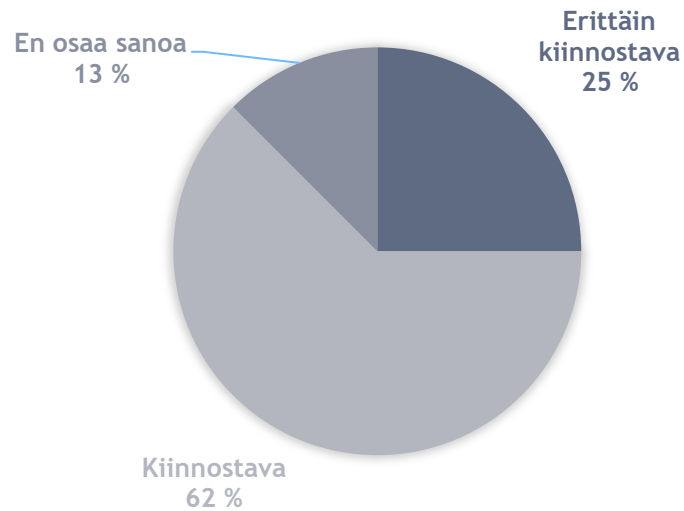
Vastaajista seitsemän kertoi käyneensä jonkinlaisen tukiviittoma-koulutuksen aikaisemmin. Myös Hyvinkään kaupungin päivähoidon yhteisöllisen kuntoutuksen puheterapeutti Taina Olkinuora on käynyt pitämässä joitakin koulutuksia tukiviittomista päiväkodin henkilöstölle. Vastaajista osa kertoi käyttävänsä viittomia hyvinkin säännöllisesti, kun puolestaan muutama kertoi käyttävänsä viittomia vain vähän, sillä oma osaaminen niiden käyttöön oli puutteellinen.

7.2 Tukiviittomat tutuksi-koulutuksen palaute

Tukiviittomat tutuksi-koulutuksen annista pidettiin erittäin paljon. Palautekyselyyn vastanneista viisi (62,5%) piti koulutusta kiinnostavana ja kolmen (37,5%) mielestä koulutus oli erittäin kiinnostava. Tukiviittomat tutuksi-koulutuksen materiaali sai myös hyvää palautetta, sillä kuusi (75%) vastanneista piti koulutusmateriaalia kiinnostavana ja kaksi (25%) piti materiaalia erittäin kiinnostavana.

Hakalantalon päiväkotiin jäänyt materiaali, eli tukiviittomat tutuksi-boksi sai myös positiivista palautetta. Viisi (62,5%) vastanneista kokivat tukiviittomat tutuksi-boksin kiinnostavana, kaksi (25%) vastanneista kokivat boksin erittäin kiinnostavana. Yksi (12,5%) vastaajista ei osannut ottaa kantaa, sillä tukiviittomat tutuksi-boksia ei ole vielä annettu Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnan käyttöön. Hän toi kuitenkin palautteessa ilmi, että hänen mielestään tukiviittomat tutuksi-boksin sisältö oli kiinnostavaa.

MIELIPIIDE TUKIVIITTOMAT TUTUKSI-BOKSIN MATERIAALISTA

Kuvio 2: Mielipide tukiviittomat tutuksi boksen materiaalista

”Koko ajan tehtiin yhdessä ja viitottiin. Oli käytännönläheinen, mutta ei tarvinnut mitään jännittää. Valitut viittomat olivat ajankohtaisia ja tärkeitä. hyvin tehty paketti ja hyödyllinen. Kouluttajat olivat selkeitä ja koulutus oli miellyttävä.”

Vastaja 2, lastentarhanopettaja

”Vetäjät olivat itse innostuneita asiasta ja perehtyneet siihen hyvin. Se näkyi ja tarttui. Kaikilla oli hyvä fiilis ja rennolla otteella opittiin ja kerrattiin asioita.”

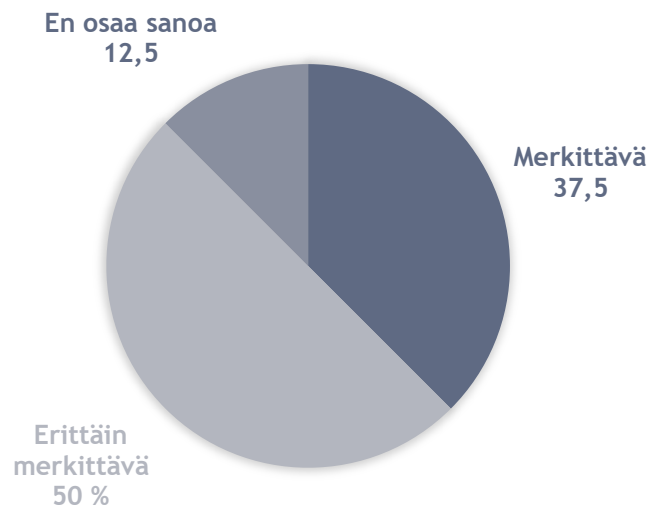
Vastaja 5, lastenhoitaja

”Osallistuimme koko ajan, aktiivista oppimista!” Vastaja 7, lastenhoitaja

Tukiviittomat tutuksi-boksi sisälsi tukiviittomat-kansion, nettilinkkejä itseopiskeluun, muistipelit, dominopelit, lorut ja USB-tikun materiaalin. Vastajat kokivat kaikki Tukiviittomat tutuksi-boksen materiaalin hyödylliseksi sekä kiinnostavaksi. Muisti- ja dominopelit olivat selvästi suosituimmat ja ne koettiin parhaimmiksi apuvälineiksi tukiviittomien opettelussa.

Mielestämme oli hyvin tärkeää saada tietää motivoiko ja rohkaisiko Tukiviittomat tutuksi-koulutuksen sisältö sekä materiaali tukiviittomien säännölliseen käyttöön päiväkodin arjessa. Koulutus lisäsi motivaatiota ja rohkeutta tukiviittomien käyttöön, sillä neljä (50%) vastanneista oli sitä mieltä, että koulutus lisäsi motivaatiota ja rohkeutta todella merkittävästi. Kolmen (37,5%) vastanneen mielestä koulutus lisäsi motivaatiota ja rohkeutta merkittävästi ja yksi (12,5%) ei osannut ottaa kantaa motivaation ja rohkeuden lisääntymiseen. Kaikki vastanneista kokivat haluavansa hyödyntää Tukiviittomat tutuksi-koulutuksen oppeja sekä materiaalia myös jatkossa työyhteisössään. Vastaaajilla oli myös mahdollisuus antaa Tukiviittomat tutuksi-koulutuksesta avointa palautetta. Saimme paljon kiitosta siitä, että koulutuksemme sisältö oli hyvää ja toivottua kertausta.

KOULUTUKSEN VAIKUTUS MOTIVOIMAAN TUKIVIITTOMIEN OPETTELUA

Kuvio 3: Koulutuksen vaikutus motivoimaan tukiviittomien opettelua

”Monesti viittomat ovat tuttuja, mutta saisi olla joka syksy hyvänä muistutuksena tuollainen koulutus.” Vastaaaja 1, lastentarhanopettaja

”Hyvin valmisteltu koulutushetki. Tuli vanhan kertausta, joka oli hyvä ja myös ihan uusia viittomia.” Vastaaaja 6, lastenhoitaja

”Hyvää kertausta!” Vastaja 8, lastenhoitaja

”Yhdessä opiskelu oli hauskaa ja motivoivaa, kiitos!” Vastaja 6, lastenhoitaja

”Vuorovaikutuksellinen tukiviittomien harjoittelu ja läpikäyminen tehostaa oppimista.”

Vastaja 7, lastenhoitaja

”Selkeästi esitetty ja ei pelkkää teoriaa vaan harjoiteltiin käytännössä, miten viittomat tehdään.” Vastaja 4, lastenhoitaja

”Hyvin järjestetty kaksituntinen” Vastaja 8, lastenhoitaja

8 Pohdinta

Mielestämme opinnäytetyömme aihe oli erittäin ajankohtainen ja koimme sen tärkeäksi. Lisäksi aihe oli meille erittäin mielenkiintoinen ja halusimme myös itse oppia aktiivisiksi viittojiksi, sillä tarve puhetta tukevien ja korvaavien menetelmien käyttöön on lisääntynyt lasten ja nuorten kanssa työskennellessä. Tämän opinnäytetyöprojektin myötä oma osaamisemme tukiviittomista ja niiden käytöstä kasvoi ja pyrimme myös itse käyttämään niitä työelämässä aktiivisesti. Meillä on selkeä käsitys siitä, että erilaisia puhetta tukevia ja korvaavia keinoja tarvitaan. Vuorovaikutus on asia, joka on mukana vahvasti varhaiskasvatuksen tavoitteissa. Keinojen monipuolinen käyttö vaatii aikaa erityisesti spontaaneissa arjen vuorovaikutustilanteissa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda mielenkiintoinen, uudenlainen ja helppo tapa opetella ja kerrata tukiviittomia sekä rohkaista ja motivoida henkilökuntaa niiden käyttöön. Kehittämiskäytännön projektimme oli mielestämme erittäin onnistunut ja saimme pelkästään hyvää palautetta niin Tukiviittomat tutuksi-koulutuspäivästä sekä Tukiviittomat tutuksi-koulutuksen sisältämästä materiaalista. Palautekyselyyn vastanneiden mukaan rakentamamme koulutuskokonaisuus ja Tukiviittomat tutuksi-materiaali motivoi ja rohkaisi päiväkodin henkilökuntaa ottamaan tukiviittomia mukaan päiväkodin arjen eri tilanteisiin. Uskomme, että myös oma innostuksemme ja positiivinen asenne tukiviittomien käyttöä kohtaan rohkaisi ja motivoi koulutukseen osallistuneita henkilöitä ottamaan tukiviittomia päivittäiseen käyttöön. Se, että erilaisten keinojen

käyttöä pidetään toimivana ja tärkeänä mahdollistaa jatkossa tukiviittomien entistä aktiivisemmän käyttöönoton.

Ensimmäisen Tukiviittomat tutuksi-koulutustilaisuuden alussa saimme osaksemme hieman negatiivissävyytteistä kommenttia siitä, että olimmeko tietoisia, että Hakalantalons päiväkodilla on ollut kymmenen vuotta sitten vastaavanlainen koulutus (Hyvinkään Kahvahanke 2005-2007). Olimme tutustuneet Kahvahankeeseen, mutta kyseisestä hankkeesta oli jo pitkä aika. Hakalantalons päiväkodissa on vaihtunut osa henkilökunnasta kahvahankeeseen jälkeen, joten suunnittelimme materiaalin niin, että kaikkien on helppo harjoitella tukiviittomien käyttöä - myös heidän joille tukiviittomat ovat entuudestaan tuntemattomia. Negatiivinen asenne muuttui kuitenkin pian positiivisempaan suuntaan, kun pääsimme vauhtiin ja harjoittelemaan yhdessä tukiviittomia.

Tukiviittomat tutuksi-koulutus ja materiaali oli mielestämme erittäin onnistunut ja palautekyselyn tulokset puhuvat myös tämän puolesta, vaikka saimmekin valitettavasti vain kahdeksan täytettyä palautelomaketta kahdestakymmenestä. Olimme hyvin yllättyneitä palautteen vähydestä. Meitä jäi mietityttämään, olisimmeko saaneet enemmän vastauksia, jos palautekysely olisi pyydetty heti koulutustilaisuuden jälkeen, eikä e-kyselynä noin kuukautta myöhemmin. Muistutusviestistä huolimatta vastauksien määrä jäi vähäiseksi. Vastausaikaa palautekyselyn täyttämiseen oli annettu mielestämme riittävästi. E-kyselyn hyvä puoli oli kuitenkin se, että saimme vastauksia siitä ovatko Tukiviittomat tutuksi-koulutukseen osallistuneet pystyneet hyödyntää oppimaansa sekä Tukiviittomat tutuksi-boksin materiaalia. Näitä vastauksia emme olisi saaneet, jos palautekysely olisi toteutettu välittömästi koulutustilaisuuden jälkeen.

Huomioimme tässä raportissa myös saamamme suullisen palautteen, jota useat koulutustilaisuuteen osallistuneet antoivat vapaaehtoisesti välittömästi koulutustilaisuuden jälkeen. Suullista palautetta emme tilastoineet tulokset osioon vaan niitä on pohdittu hieman tässä osiossa. Suullinen palaute oli kaikilta osin positiivista. Meitä kiiteltiin todella paljon kattavasta ja mielenkiintoisesta koulutustilaisuuden järjestämisestä. Saimme kiitosta myös vaivannäöstä ja materiaalin monipuolisuudesta ja tärkeydestä Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin arjen sujuvoittamiseksi. Lisäksi Tukiviittomat tutuksi muisti- sekä dominopeli saivat runsaasti kiitosta. Tukiviittomat tutuksi-koulutukseen osallistuneet Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin työntekijät olivat myös innostuneita osallistuvasta koulutusmenetelmästä.

Tukiviittomat tutuksi-koulutuksen ja -boksin materiaalin rakentaminen aiheutti aika-ajoin päänvaivaa ja niiden suunnitteluun kului hyvin paljon aikaa. Tukiviittomien valinta oli kuitenkin suhteellisen helppoa, sillä päiväkodin henkilökunta esitti näihin selkeitä toiveita. Tukiviittomien valinnassa oli pohdittava mitkä viittomat palvelevat päiväkodin henkilökuntaa ja

mitkä viittomat tukevat parhaiten päiväkodin arjen sujumista ja jättää materiaalista pois vähiten palvelevat tukiviittomat. Tukiviittomat tutuksi-boksin materiaali sisältää 110 kuvitettua tukiviittomaa, joista koulutustilaisuudessa kävimme läpi noin puolet rajallisen ajan vuoksi. Eikä kaikkien 110 tukiviittomat opettelu yhdellä kertaa olisi palvellut kenenkään oppimista. Henkilökunnan omalle vastuulle jää tarvittaessa opetella loput itsenäisesti. Toivomme, että päiväkodin henkilökunnan motivaatio tukiviittomien opetteluun ja käyttöön säilyy myös jatkossa ja että tukiviittomien käytöstä tulisi osa päiväkodin arkea.

Tukiviittomat tutuksi-boksin materiaaleista muistipelien sekä dominopelien tekeminen oli työläin ja hitain vaihe. Näiden tekemiseen tarvittiin runsaasti aikaa sekä kärsivällisyyttä. Materiaaleihin kuluin myös jonkin verran rahaa. Pohdimme materiaalia tehdessä myös mahdollisuutta toteuttaa Metsäkuusen päiväkotiin oma Tukiviittomat tutuksi-boksi, mutta sen tekeminen olisi vaatinut enemmän aikaa ja rahaa, emmekä saaneet minkäänlaista taloudellista tukea kehittämistyöhömme ja ajallisesti toisen materiaalin rakentaminen olisi ollut mahdollista. Materiaalin pyrimme suunnittelemaan siten, että sitä on edelleen mahdollista kehittää sekä laajentaa varhaiskasvatuksen tarpeisiin. Uskomme myös, että jos oppimismateriaalista saa tarpeeksi monipuolisen ja mielenkiintoisen se motivoi varmasti aikuisia kuin myös lapsia. Kehittämistyömme vahvuuksia oli Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkodin henkilökunnan motivaatio kehittämiseen sekä kouluttautumiseen. Kehittämistyöllemme oli selkeä tarve sekä koulutukseen osallistuneet henkilöt olivat hyvin innokkaita ja motivoituneita.

Tukiviittomat tutuksi-koulutus kokonaisuuden mahdollisuutena on koulutukseen panostaminen, motivointi sekä materiaalin säännöllinen hyödyntäminen ja jakaminen. Pohdimme, että jatkossa olisi tärkeää ylläpitää viittomistaitoa ja tärkeää olisi, jos koulutuksia pystyttäisiin pitämään varhaiskasvatuksen henkilökunnalle säännöllisesti esimerkiksi kerran vuodessa. Näin turvattaisiin se, että myös uudet työyhteisön jäsenet pääsisivät kärryille esteettömästä viestinnästä. Saamassa palautteessamme myös ilmeni, että tämänlainen toiminta oli tarpeellista ja toivottua myös jatkossa. On tärkeää, että koulutuksessa käydään läpi uusia viittomia, mutta ennen kaikkea perusviittomien hyödyntämisen arkeen koemme tärkeimmäksi. Mielestämme on riittävää, että hallussa on esimerkiksi noin 50 tukiviittomaa, vähemminkin riittää sillä hyvinkin pienellä määrällä pärjää arjen eri tilanteissa.

Kehittämistyömme heikkouksia oli muuttuvat tilanteet ja mahdollisuudet tukiviittomien käytölle sekä ajan ja materiaalin puute. Päiväkodin arki on hyvin hektistä ja työ voi olla välillä hyvinkin kuormittavaa. Lapsiryhmät ovat myös isoja, joten saattaa olla, että lapsi joka hyötyisi paljon lapsen ja aikuisen välisestä esteettömästä viestinnästä, ei välttämättä pääse vuorovaikutustilanteisiin riittävän usein. Päiväkodin henkilökunnan onkin tärkeä pohtia sitä, miten turvata lapsen kuulluksi tuleminen ja kehitys jokaisena päivänä arjen vauhdikkuudesta huolimatta. Kehittämistyömme uhkana voidaan pitää säännöllisten koulutusten ja motivaation väheneminen. Tukiviittomien käyttöä päiväkodin arjessa ei pidä lopettaa, sillä kärsijöinä ovat

lapset, jotka eivät pysty hyödyntämään heille mahdollisesti parhaiten sopivaa esteettömän viestinnän keinoa.

Mielestämme aiheen rajaaminen onnistui hyvin ja se oli yksi syy siihen, miksi pystyimme luomaan onnistuneen ja selkeän koulutuksen ja materiaalin. Oma motivaatiomme oli myös korkea, koska opinnäytetyömme aihe oli kiinnostava, joka teki työskentelystä mielekäästä. Rajasimme aiheen tukiviittomiin pitääksemme koulutuksen selkeänä ja näin pystyimme keskittymään yhteen puhetta tukevaan ja korvaavaan vuorovaikutuksen keinoon. Saimme myös päiväkodin johtajalta rajallisen ajan, minkä voimme koulutukseen käyttää, joten liian monen asian käynti liian lyhyessä ajassa olisi ollut päiväkodin henkilökunnalle liian kuormittavaa.

Työskennellessä oli tärkeää huomioida koko prosessin aikana eettiset näkökulmat sekä toimia niiden mukaisesti. Jos ajattelemme sosionomin työtä, koemme, että tärkein ammatillinen tavoite on apua tarvitsevien henkilöiden tukeminen. Pyrimme ottamaan tämän asian kehittämistyössämme huomioon ja siksi työmme pohjautuu lasten kommunikoinnin tukemiseen. Ihmisarvo, oikeudenmukaisuus, itsenäisyys, elämänhallinta, syrjinnän ja väkivallan vastustaminen, syrjäytymisen ehkäiseminen, asiakkaan osallisuus ja asiakkaan yksityisyyden suoja sekä asiakkaan itsemääräämisoikeus ovat sosiaalialan työn eettisiä periaatteita (Mäkinen ym. 2009, 186). Kehittämistyössämme pyrimme työskentelemään huomioiden aina kaikkia näitä periaatteita.

Tämä kehittämistyömme oli meille tuleville sosiaalialan ammattilaisille mielenkiintoinen ja hyvin kasvattava. Perehdyimme kattavasti varhaiskasvatukseen, lapsen kielelliseen kehitykseen ja tukimuotoihin. Saimme paljon uusia näkökulmia varhaiskasvatukseen sekä myös perheiden kanssa työskentelyyn. Sosiaalialan työkenttä on hyvin laaja, ja hyvin arvokasta on saada monipuolisesti eväitä ja välineitä käytännössä tehtävään työhön. Koemme, että kehitimme ammatillisesti, kun työstimme tukiviittomat tutuksi-kokonaisuuden. Projektin edessä ymmärryksemme siihen mitä lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa pitää sisällään ja miten lapsen osallisuutta voidaan tukea muun muassa tukiviittomien avulla. Lapsen kokonaisvaltainen osallisuus ja yhdenvertaisuus ovat hahmottuneet meille tarkasti. Mukavaa, että sai tehdä kehittämistyön mistä oli konkreettisesti hyötyä niin yhteistyötaholle kuin myös meille itsellemme.

Lähteet

Painetut

Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Nurmi, J., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Juva: Bookwell Oy.

Allén, J. & Hagström, L. 2013. Viitoisinko? Kartoitus tukiviittomaopetuksen vaikuttavuudesta Turun kaupungin päiväkodeissa. Diakonia-ammattikorkeakoulu.Turku.

Borgman, M. & Packalen, E. 2002. Parhaat käytännöt työyhteisön kehittämiseen, Tampere: Tammer-Paino Oy.

Clark, M. & Waller, T. 2007. Early Childhood Education and Care. London; SAGE Publications Ltd.

Elo, K. & Tuominen, I. 2016. Tukiviittomat päiväkodin arjen apuvälineenä. Turun ammattikorkeakoulu. Turku.

Heikkinen, H. 2007. Teoksesta Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 2. korjattu ja täydennetty painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Heinämäki, L. 2004. Erityisesti päivähoidossa. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heinämäki, L. 2000. Varhaiserityiskasvatus lapsen arjessa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hujala, E. & Turja, L. (toim.). 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Juva: Bookwell Digital.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. Turvaverkko vai trampoliini, sosiaaliturvan mahdollisuudet. 2006. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulu; Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Juva: Bookwell Oy.

Kunnari, S. & Savinainen, T. (toim.). 2012. Pienten sanat - Lasten äänteellinen kehitys. Juva: Bookwell Oy.

Kronqvist, E-L. 2017. Teoksesta Hujala, E. & Turja, L. (toim.). 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Juva: Bookwell Digital.

Leppänen, P., Ervast, L., Heikkinen, E., Hämäläinen, J. A. & Guttorm, T. 2014. Aivotutkimuksen näkökulma kielellisiin vaikeuksiin. Teoksesta Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.). 2014. Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 4. uudistettu painos. Juva: Bookwell Oy.

Mäkinen P., Raatikainen E., Rahikka A. & Saarnio T. Ammattina sosionomi. 2011. Helsinki: WSOYpro Oy.

Robinson, M. 2007. Child Development and Behaviour 0 - 8: A Journey Through the Early Years. McGraw-Hill Education.

Ruokonen, I. 2014. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksesta Hujala, E. & Turja, L. (toim.). 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4. uudistettu painos. Juva: Bookwell Digital.

Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.). 2014. Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 4. uudistettu painos. Juva: Bookwell Oy.

Sume H. & Takala M. 2016. Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Painopaikkaa ei mainittu.

Pihlaja P. & Viitala R. 2004. Eryityskasvatus varhaislapsuudessa. Juva: WS Bookwell Oy.

Vallioniemi, S. & Vento, J. 2010. Tukiviittomien merkitys lapsen kommunikoinnin pulmissa. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Vuorisalo, M. 2013. Lasten kentät ja pääomat. Osallistuminen ja eriarvoisuuksien rakentuminen päiväkodissa. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 191. Jyväskylän yliopisto.

Sähköiset

Hakalantalon päivähoito. 2017. Viitattu 4.10.2017. <http://www.hyvinkaa.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/paivakodit/hakalantalon-paivahoito/>

Hakalantalon päiväkotit. 2017. Viitattu 4.10.2017. <http://www.hyvinkaa.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/paivakodit/hakalantalon-paivahoito/hakalantalon-paivakoti/>

Jormakka Päivi. 2015. Vammaisen lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 20.9.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/pieni-lapsi/vammaisen-lapsen-tukeminen-varhaiskasvatuksessa>

Kaski, H. & Puurunen T. 2013. Tutkimus: Lapset eriarvoistuvat päiväkodissa. Viitattu 22.1.2018 <https://yle.fi/uutiset/3-6655314>

Metsäkuusen päiväkotit. 2017. Viitattu 4.10.2017. <http://www.hyvinkaa.fi/kasvatus-ja-koulu-tus/varhaiskasvatus/paivakodit/hakalantalon-paivahoito/metsakuusen-paivakoti/>

Ohtonen, M. & Räsänen, T. Kehitysvammaliitto ry. 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Viitattu 30.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelu-jen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/kommunikointi/puhetta-tukeva-ja-korvaava-kommuni-kointi>

Papunet-verkkopalvelu. Kehitysvammaliitto ry. Viittomat kommunikoinnissa. 2017. Viittomat kommunikoinnissa. Viitattu 3.3.2017 http://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaa-lia/Julkaisut/viittomat_kommunikoinnissa_netti.pdf

Papunet-verkkopalvelu. Tukiviittomat kommunikoinnissa. 2017. Viitattu 4.10.2017. <http://pa-punet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>

Papunet-verkkopalvelu. Viittomien oppimisen vaiheet. 2017. Viitattu 4.10.2017. <http://papu-net.net/tietoa/viittomien-oppimisen-vaiheet>

Routio, Pentti. Toimintatutkimus. Tuotetiede. Taideteollisen korkeakoulun virtuaaliyliopisto. Viitattu 31.1.2017. http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/153_oh-jaava.html#toimtutk

Sata viittomaa lapsen elämään osa 1. Avain-säätiö. 2017. Viitattu 4.10.2017. http://www.avainsaatio.fi/koulutukset_sata-viittomaa-osa1.php

Toimiva integraatio päiväkodin arjessa. Lastentarhanopettajaliitto. Painovuotta ei mainittu. Erweko painotuote Oy. <file:///C:/Users/mirja/Downloads/Toimiva+integraa-tio+p%C3%A4iv%C3%A4kodin+arjessa0.pdf>

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36, 2a §. Viitattu 23.10.2017. <http://www.fin-lex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Opetushallitus. Juvenes Print - Suomen Yliopis-topaino Oy; Tampere. Viitattu 3.3.2017 http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasva-tussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Julkaisemattomat

Hakalan päiväkotit. Hyvinkään Kahvahankkeen 2005-2007 loppuraportti.

Kuvat

Kuva 1: Tukiviittomat tutuksi-boksi	7
Kuva 2: Ajatuskupla.....	17
Kuva 3: Tukiviittomat tutuksi-boksin materiaali	29
Kuva 4: Tukiviittomat tutuksi-kansio	30
Kuva 5: Tukiviittomat tutuksi-muistipeli.....	33
Kuva 6: Tukiviittomat tutuksi-dominopeli	33

Kuviot

Kuvio 1: Toimintatutkimuksen vaiheet	26
Kuvio 2: Mielenpide tukiviittomat tutuksi boksin materiaalista.....	36
Kuvio 3: Koulutuksen vaikutus motivoimaan tukiviittomien opettelua	37

Liitteet

Liite 1: Sopimus	47
Liite 2: Tukiviittomat info	49
Liite 3: 110 kuvitettua tukiviittoma	52
Liite 4: Tukiviittomat tutuksi-lorut	80
Liite 5: Tukiviittomat tutuksi-palautekysely	81
Liite 6: Tukiviittomat tutuksi-koulutussuunnitelma Hakalantalons ja Metsäkuusen päiväkotiiin	83

Liite 1: Sopimus

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan
opinnäytetyösopimus

1 (2)

Opinnäytetyösopimukseen liittyvät konkreetiset ohjeet kirjoitetaan kampuskohtaisesti tämän sopimuksen alkuun.

Opiskelija(t): Mari Kallio (1501816) Moona Mäkitalo (1501822)
Opinnäytetyön hanke: Tuki- ja voimavarojen materiaali ja koulutus Hakalantalon päiväkodin (ei hankkeistettu!)
Opinnäytetyön aihe ja tarkoitus: Tuki- ja voimavarojen materiaalin arvoa tutkimassa Rohkeista ja tukea henkilökuntaa tukemalla käytössä
Opinnäytetyön yhteys hankkeen tavoitteisiin: ei hankkeistettu ei hankkeistettua
Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja alustava viitekehys: + tukivoimavarojen, varhaiskasvatus, kielellinen kehitys kommunikoinnin tutkiminen
Keskeiset lähteet: Raportit. Varhaiskasvatus suunnitelma
Opinnäytetyön menetelmät: toimintatutkimuksen sovellus, kysely
Opinnäytetyön alustava aikataulu: Toiminnallinen osuus syyskuu 2017 Opinnäytetyön raportti valmis joulukuun 2017 - tammikuun 2018
Työelämäkumppanin rooli opinnäytetyössä (mahdollistaa opinnäytetyön toteuttamisen esim. monisteet, postitus, tilat ym. materiaaliset asiat): tilat ja laitteisto. Työelämäkumppanin toiveet ja tarpeet huomioida opinnäytetyössä
Tulosten julkaiseminen ja levittäminen työelämään:

Opinnäytetyösopimukseen liittyvät konkreetiset ohjeet kirjoitetaan kampuskohtaisesti tämän sopimuksen alkuun.

Opiskelija(t): Mari Kallio (1501816) Mona Mäkitalo (1501822)
Opinnäytetyön hanke: Tuki- ja voimavarojen materiaali ja koulutus Hakalantalon päiväkodin (ei hankkaistettu!)
Opinnäytetyön aihe ja tarkoitus: Tuki- ja voimavarojen materiaali arkeen tekemässä Rohkeista ja tukea henkilökohtaisia tukitoimia käytössä
Opinnäytetyön yhteys hankkeen tavoitteisiin: ei hankkeeseen ei hankkeeseen
Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja alustava viitekehys: + tukitoimet, varhaiskasvatus, kielellinen kehitys kommunikoinnin tekeminen
Keskeiset lähteet: Raportit. Varhaiskasvatus suunnitelma
Opinnäytetyön menetelmät: toimintatutkimuksen sovellus, kysely
Opinnäytetyön alustava aikataulu: Toiminnallinen osuus syyskuu 2017 Opinnäytetyö raportti valmis joulukuun 2017 - tammikuun 2018
Työelämäkumppanin rooli opinnäytetyössä (mahdollistaa opinnäytetyön toteuttamisen esim. monisteet, postitus, tilat ym. materiaaliset asiat): tilat ja laitteisto. Työelämäkumppanin toiveet ja tarpeet huomioitu opinnäytetyössä
Tulosten julkaiseminen ja levittäminen työelämään:

Liite 2: Tukiviittomat info

TUKIVIITTOMAT

- Tukiviittomissa käytetyt viittomat lainataan viittomakielestä
- Viittomakieleen liittyviä sääntöjä ja rakenteita ei käytetä, viitotaan viestin merkityksen kannalta keskeiset sanat, niin sanotut avainsanat puhutun kielen mukaisessa järjestyksessä
- Tukiviittominen on kokonaisvaltaista viestimistä, johon kuuluvat puhe, viittomat, ilmeikäs olemuskieli, osoittaminen ja äänensävyn vaihtelu.
- Tukiviittomia voidaan käyttää muiden kommunikointikeinojen kuten kuvien rinnalla
- Älä pelkää, että viitot väärin. Tärkeintä on, että lähdet rohkeasti kokeilemaan ja käyttämään viittomia.
- Kun henkilö kykenee suuntaamaan huomionsa toiseen ihmiseen, hänen kanssaan voi aloittaa viittomien käytön harjoittelun.

VIITTOMAT

- helpottavat puhutun kielen ymmärtämistä.
- auttavat keskittymään kuunteluun.
- täydentävät omaa puhetta, jos sanojen löytäminen on vaikeaa tai puhe epäselvää.
- antavat ilmaisukeinon, jos puheella kommunikointi ei onnistu.
- kiinnittävät huomion oleellisiin asioihin viestissä, mikä helpottaa myös asioiden painamista mieleen.

Lähde: Papunet- verkkosivusto

NETTILINKKEJÄ VIITTOMIEN OPISKELUUN

<http://www.papunet.net>

Papunetin viittomamateriaalit, kuvatyökalu, kuvapankki, materiaalia viittomakommunikointiin

<http://suvi.viittomat.net>

SUVI Suomalaisen viittomakielen perussanakirja
Sivulla yli 3000 videoitua viittomaa sekä tietoa viittomakielestä

<http://finsl.signwiki.org/index.php/etusivu>

Suomen viittomakielen sanakirja

<http://viittomakielenkirjasto.fi/fi/lapset/pelit>

Muistipeli ja teemaviittomapeli

<http://viittomakielenkirjasto.fi/fi/asiaohjelmat>

Lasten viittomasanakirja

<http://www.ritadetecken.se>

Ruotsalaisia viittomakuvia. Noin 2000 viittomaa (Noin 80% ruotsalaisista viittomista on samoja kuin suomenkieliset ja suomenruotsalaiset viittomat)

TUKIVIITTOMAT TUTUKSI- BOKSI

sisältö:

- Tietoa tukiviittomista
- Nettilinkkejä itseopiskeluun
- Tukiviittomakansio (110 kuvitettua viittomaa)
- Tukiviittomat muistipelejä
- Tukiviittomat dominopelejä
- Viitottuja loruja

PELIOHJEET

Tukiviittomat muistipeli:

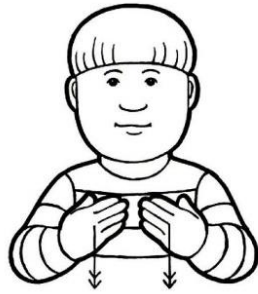
Kortit sekoitetaan ja asetetaan kuvapuoli alaspäin pöydälle. Joku pelaajista aloittaa ja kääntää kaksi korttia niin, että kaikki pelaajat näkevät kuvapuolet. Jokainen käännetty kortti viitotaan yhdessä. Jos molempien korttien kuva on sama, pelaaja saa pitää kortit ja vuoro siirtyy seuraavalle. Peliin voivat osallistua sekä lapset että aikuiset ja peliä voi pelata sekä yksin, että yhdessä. Jos et muista jotakin viittomaa, voit tarkistaa sen tukiviittomat kansioista! Mukavaa pelailua!

Tukiviittomat dominopeli:

Tukiviittomakortit sekoitetaan ja asetetaan kuvapuoli ylöspäin pöydälle. Valitkaa aloituskortti ja viittokaa yhdessä kuvassa oleva viittoma ja etsikää sille kuvapari. Aseta oikea kortti viittoman viereen. Toista viittoma jokaisen uuden kortin kohdalla ja etsi sille kuvapari. Peli päättyy kunnes kaikki kortit ovat löytäneet parin ja muodostaneet pöydälle jonkunlaisen kuvion. Ei ole väliä osuuko ensimmäinen ja viimeinen kortti kiinni toisiinsa. Pääasia, että löydätte parit ja viittotte yhdessä! Peliin voivat osallistua sekä lapset että aikuiset ja peliä voi pelata sekä yksin, että yhdessä!

Liite 3: 110 kuvitettua tukiviittoma

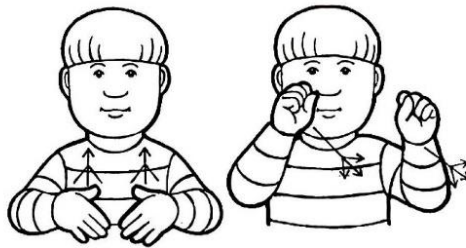
pukea

pukea

riisua

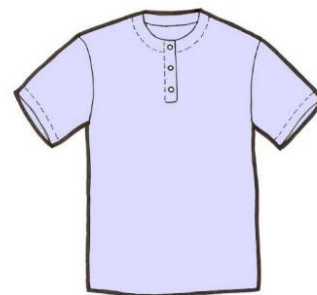
riisua

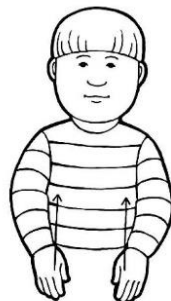
pusero

pusero

housut

housut

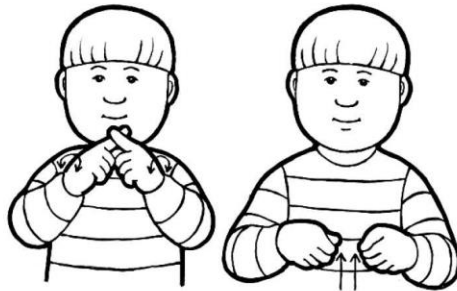
mekko

mekko

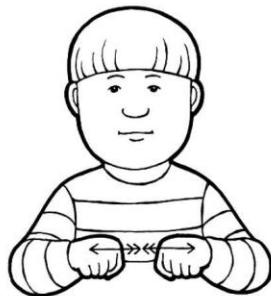
sukat

sukat

kengät

kengät

takki

takki

haalarit

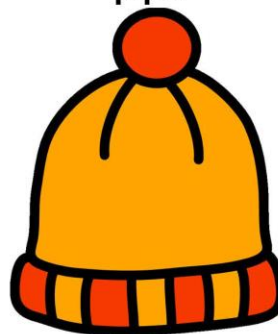
haalari

pipo/hattu

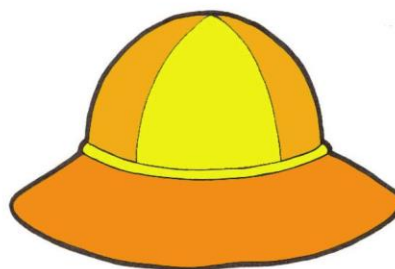
pipo

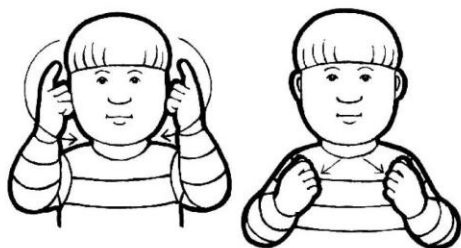
hattu

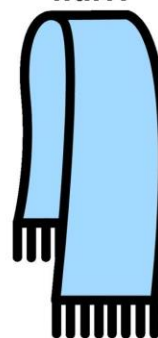
hattu

huivi

huivi

lapaset

lapaset

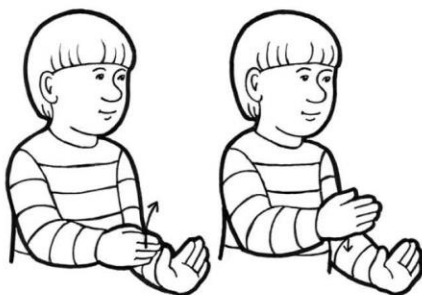
sormikkaat

sormikkaat

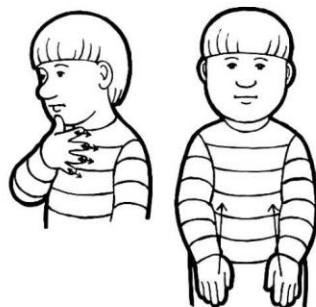
saappaat

saappaat

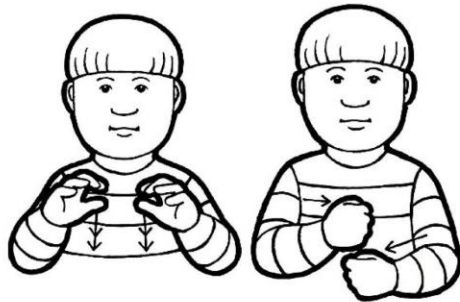
kurahousut

kurahousut

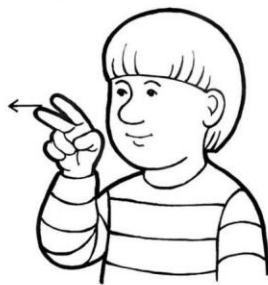
sadetakki

sadetakki

katsoa

katsoa

auttaa

auttaa

antaa

antaa

haluta

haluta

odottaa

odottaa

vuoro, vuorotellen

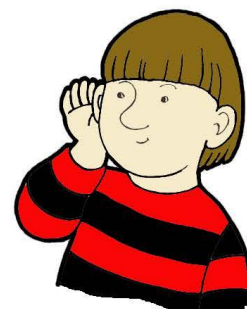
vuoro, vuorotellen

kuunnella

kuunnella

juhlat, juhlia

juhlat, juhlia

hiljaa

hiljaa

istua

istua

seisoa

seisoa

kävely

kävellä

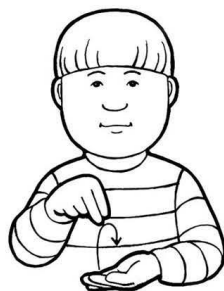
juoksu

juosta

hyppiä

hyppiä

kaatua

kaatua

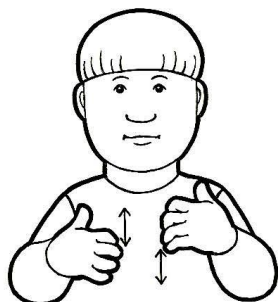
hermostunut

hermostunut

levoton

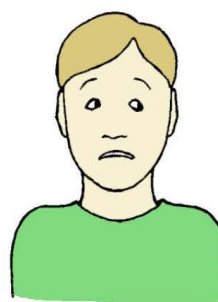
levoton

pelottaa

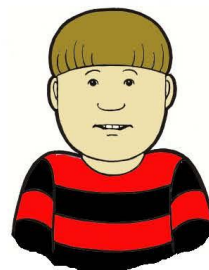
pelottaa

jännittää

jännittää

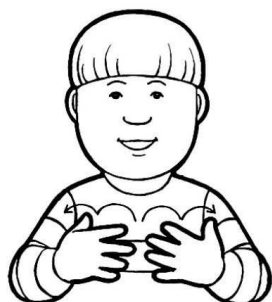
nauraa

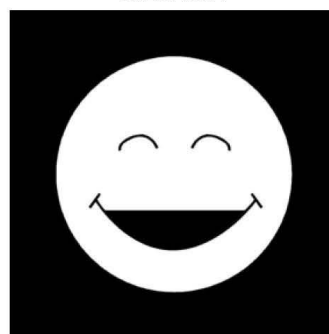
nauraa

iloinen

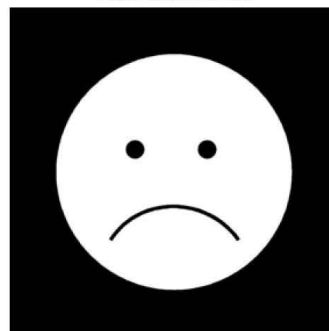
iloinen

surullinen

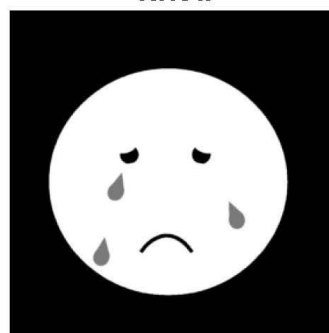
surullinen

itkeä

itkeä

anteeksi

anteeksi

hyvä

hyvä

kiitos

kiitos

rakentaa

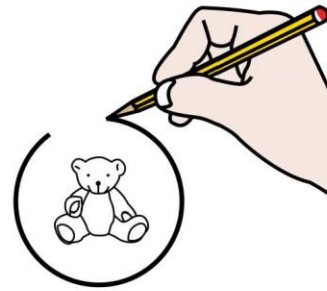
rakentaa

piirtää

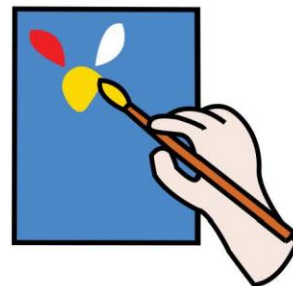
piirtää

maalata

maalata

leikata

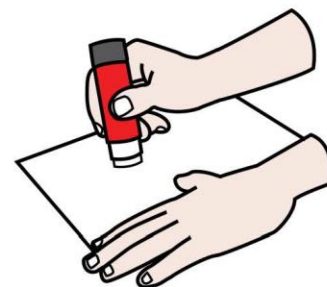
leikata

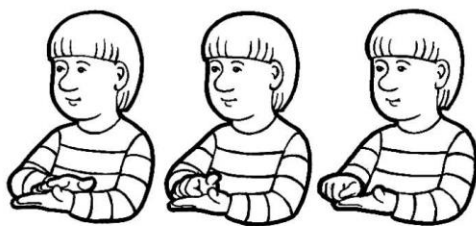
liimata

liimata

muovailla

muovailla

askarrella

askarrella

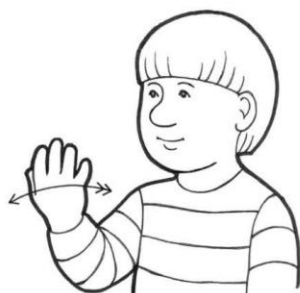
pelata

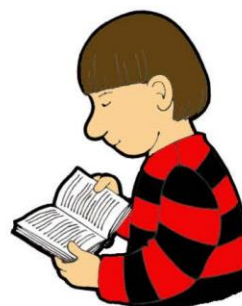
pelata

lukea

lukea

laulaa

laulaa

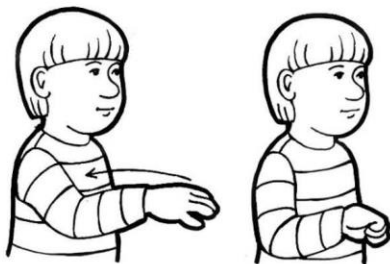
keinua

keinua

ottaa, hakea

ottaa, hakea

siivota, kerätä lelut

siivota, kerätä lelut

leikkiä

leikkiä

syödä

syödä

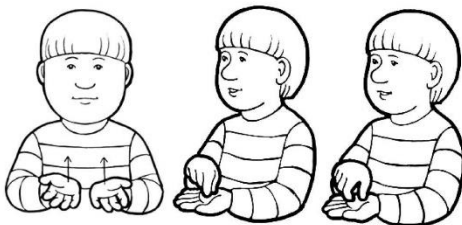
juoda

juoda

aamupala

aamupala

puuro

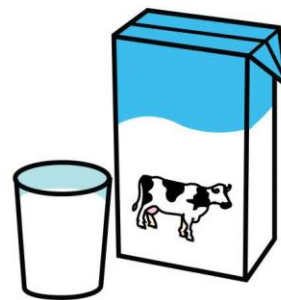
puuro

maito

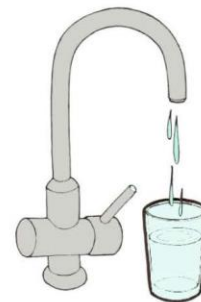
maito

vesi

vesi

liha

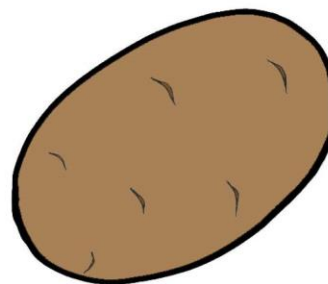
liha

peruna

peruna

salaatti

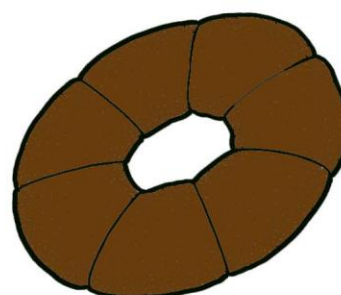
salaatti

leipä

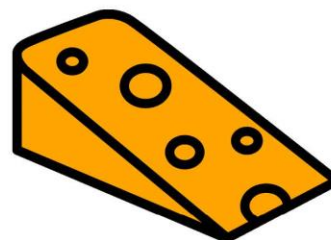
leipä

juusto

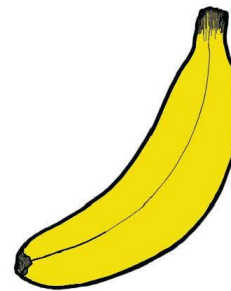
juusto

banaani

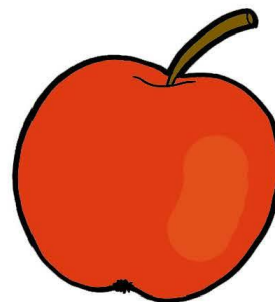
banaani

omena

omena

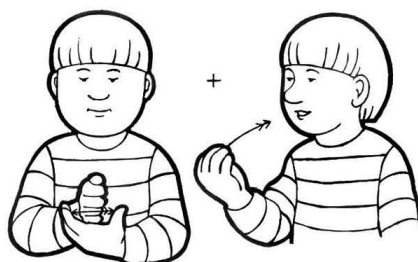
lisää

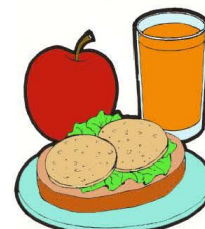
lisää

välipala

välipala

auto

auto

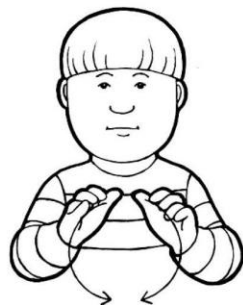
kirja

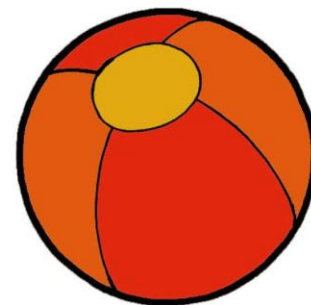
kirja

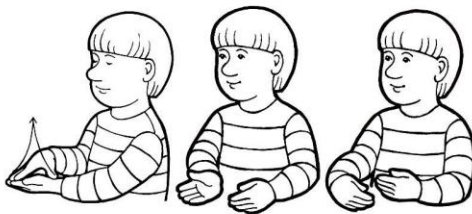
pallo

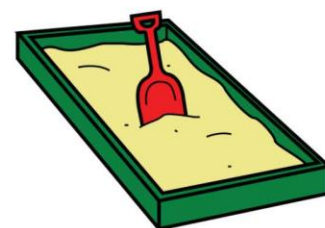
pallo

hiekkalaatikko

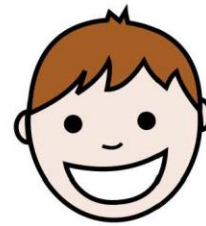
hiekkalaatikko

poika

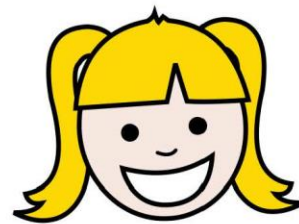
poika

tyttö

tyttö

äiti

äiti

isä

isä

perhe

perhe

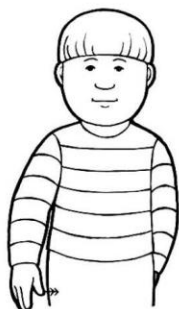
koti

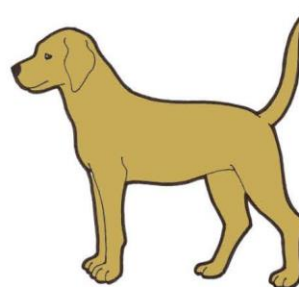
koti

koira

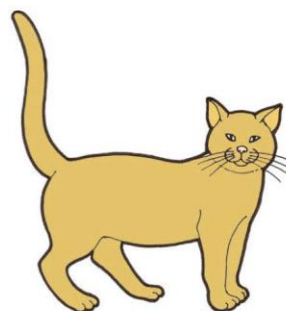
koira

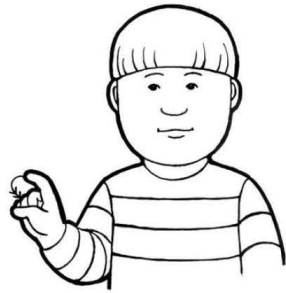
kissa

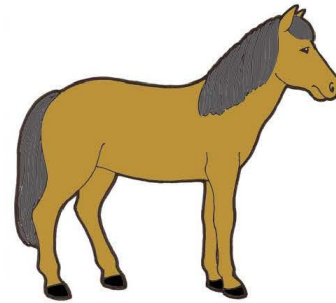
kissa

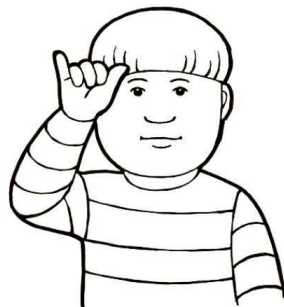
hevonen

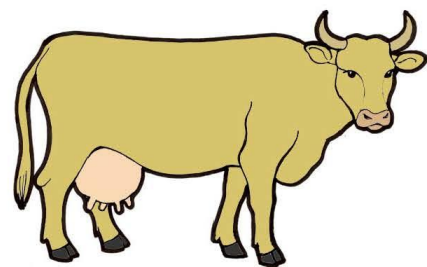
hevonen

lehmä

lehmä

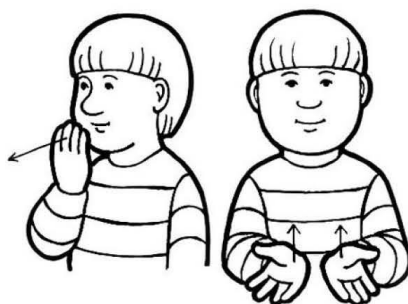
aamu

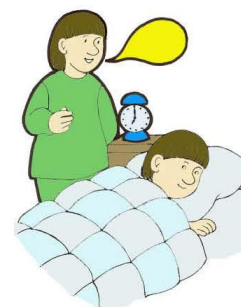
aamu

hyvää huomenta

hyvää huomenta

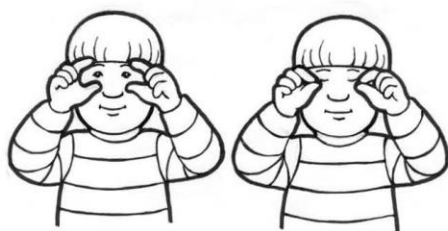
herätä

herätä

nukkua

nukkua

mennä, lähteä

mennä, lähteä

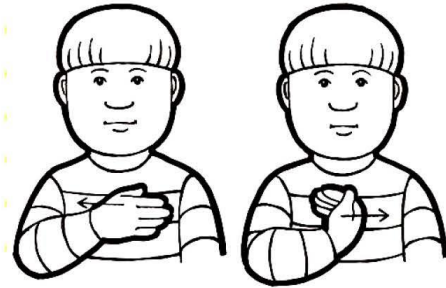
ulos

ulos

vessa

wc

pestä kädet

pestä kädet

pissata

pissata

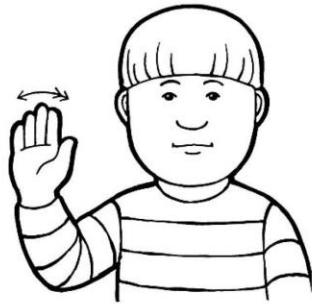
kakata

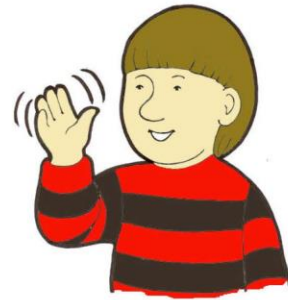
kakata

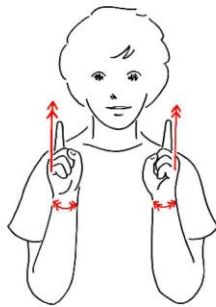
heihei

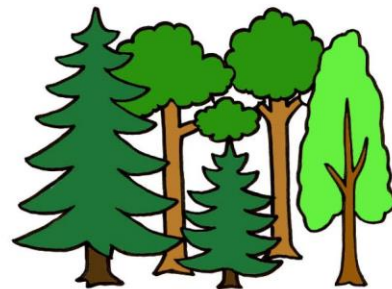
heihei

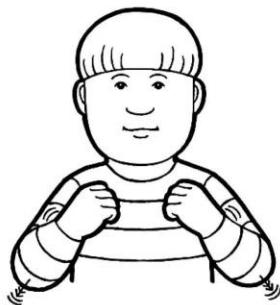
metsä

metsä

retki, reppu

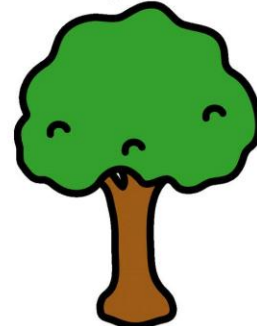
retki, reppu

puu

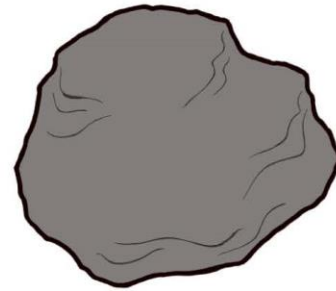
puu

kivi

kivi

kukka

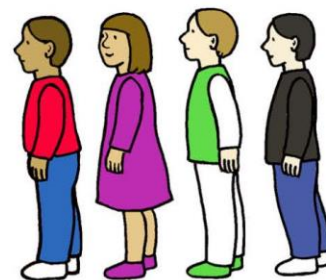
kukka

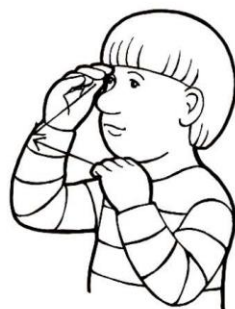
jono

jono

eläin

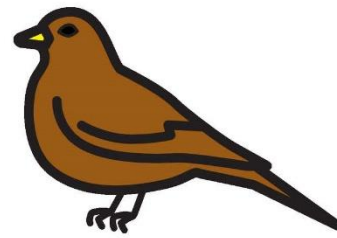
eläin

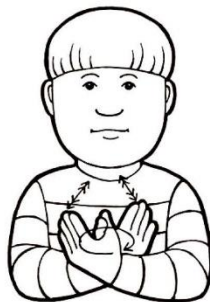
lintu

lintu

perhonen

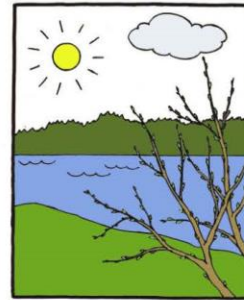
perhonen

kevät

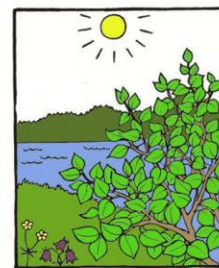
kevät

kesä

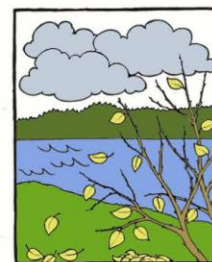
kesä

syksy

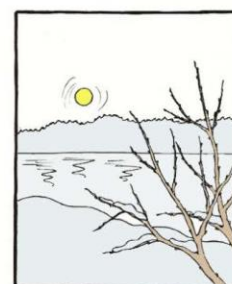
syksy

talvi

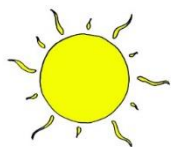

talvi

Liite 4: Tukiviittomat tutuksi-lorut

Viito mukana....

AURINKO AURINKO LETTUJA PAISTAA. HAUSKA ON AURINGON LETTUJA MAISTAA.

KIIPÄÄN PUUHUN, PISTELEN SUUHUN, LOPUT VOIN HEITTÄÄ UKOLLE KUUHUN,

SITTEN KÄYNNKIN NUKKUMAAN, PIKKUINEN MASUNI PULLOLLAAN.

SIKINSOKIN SUKKASET, LAKKI SEKÄ RUKKASET,

TAKKIKIN ON VÄÄRINPÄIN, KUKA KAIKEN SOTKI NÄIN.

Liite 5: Tukiviittomat tutuksi-palautekysely

26.2.2018

E-lomake - Tukiviittomat tutuksi- palautekysely

Tukiviittomat tutuksi- palautekysely

Lomake on ajastettu, julkisuus alkaa 18.10.2017 18.00 ja päättyy 3.11.2017 18.00

Hei! Pyydämme ystävällisesti sinua vastaamaan opinnäytetyö kokonaisuuttamme koskevaan palautekyselyyn. Kyselyssä arvioidaan pitämämme tukiviittomakoulutuksen ja tukiviittomamateriaalin vaikuttavuutta työelämässä. Palauteesi on meille erittäin tärkeää, sillä raportoimme palautekyselystä saamamme tulokset opinnäytetyöohjoomme. Kysely sisältää monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Pyydämme sinua vastaamaan kaikkiin kysymyksiin. Avoimen palautteen kohdassa sana on vapaa, sen voi halutessaan jättää myös tyhjäksi.

Mahdollisia lisätietoja saat laittamalla sähköpostia;

Mari Kallio mari.kallio@student.laurea.fi

Moona Mäkitalo moona.makitalo@student.laurea.fi

Opinnäytetyötä ohjaa FT, sosiaali-alan lehtori Kaarina Marjanen

Taustatiedot

Ikä

- Alle 25
 26-35
 36-45
 46-55
 yli 56

Sukupuoli

- Nainen
 Mies
 Muu

Koulutustausta ?

- Keskiaste
 Opistoaste
 Ammattikorkeakoulu
 Ylempi Ammattikorkeakoulu
 Kandidaatti
 Maisten
 Lisensiaatti
 Tohtori

Jokin muu, mikä?

Missä varhaiskasvatustyössä työskentelet?

- Hakalantalon päiväkotii
 Metsäkuusen päiväkotii

Tehtäväsi varhaiskasvatuksessa?

- Lastentarhanopettaja
 Erityislastentarhanopettaja
 Kiertävä erityislastentarhanopettaja
 Lastenhoitaja

Jokin muu, mikä?

Ikäryhmä, jossa työskentelet?

- Alle 3-vuotiaat
 3-5-vuotiaat
 esikouluikäiset

Kuvaa aiempaa kokemustasi tukiviittomista

Koulutuspäivä

Mitä mieltä olet koulutuspäivästä? ?

	Erittäin kiinnostava	Kiinnostava	En osaa sanoa	Melko hyödytön	Täysin hyödytön	Miksi?
Tukiviittomakoulutus	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Koulutusmateriaali	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Tukiviittomaboksi	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

Mikä koulutuspäivässä oli mielestäsi parasta?

Tukiviittomat<https://elomake3.laurea.fi/omakkeet/14632/omake.html>

1/2

26.2.2018

E-lomake - Tukiviittomat tutuksi- palautekysely

Arvioi koulutuksen antia ?	Todella merkittävä	Merkittävä	En osaa sanoa	Vain vähäinen vaikutus	Ei mitään vaikutusta	Miksi?
Viittomien oppiminen	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Viittomien käyttö päiväkodin arjessa	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Motivaatio viittomien käyttämiseen	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Mahdollisuus hyödyntää jatkossa	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

Tukiviittomat tutuksi- boksi

Arvioi Tukiviittomat tutuksi-boksin materiaalia ?	Todella kiinnostava	Kiinnostava	En osaa sanoa	Melko hyödytön	Täysin hyödytön	Miksi?
Tukiviittomat-kansio	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Nettilinkit itseopiskeluun	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Tukiviittomat-muusipeli	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Tukiviittomat-dominopeli	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
USB-tilun materiaali	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>
Tukiviittomat-lonut	☐	☐	☐	☐	☐	<input type="text"/>

Avoin palaute

Koulutuspäivän risut ja ruusut

Tietojen lähetyks

Tallenna

Kiitos palautteestasi ja mukavaa syksyn jatkoa!

Terveisin Hyvinkään Laurean sosionomiopiskelijat Mari Kallio ja Moona Mäkitalo

Järjestelmänä Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi

Liite 6: Tukiviittomat tutuksi-koulutussuunnitelma Hakalantalon ja Metsäkuusen päiväkotiin

Tukiviittoma koulutus Hakalantalon päiväkodin työntekijöille

Moona Mäkitalo ja Mari Kallio

Toteutus aika: ??

Tukiviittoma koulutuksen kesto: 1,5 h
koulutuksessa käytäviä aiheita mm; syöminen, pukeminen, retkellä, päiväjärjestys, hygienia, leikkien perustusta, tunteet ja kannustaminen

Tukiviittomakoulutus: Koulutuksessa otamme huomioon Hakalantalon päiväkodin omat toiveet tukiviittomien aiheista ja rakennamme niistä nykyaikaisen koulutusmateriaalin.

Koulutuksessa opetellaan toiminnallisesti päiväkodin ympäristöön liittyviä viittomia ja perehdytään tukiviittomien käyttöön lapsen kielellisen kehityksen tukena. Tavoitteenamme on rohkaista, helpottaa ja innostaa tukiviittomien käyttöönottoa päiväkodin arkeen. Tarkoituksenamme on myös pyytää työntekijöiltä palautetta kirjallisesti koulutuksestamme.

Olemme laatineet osana opinnäytetyö kokonaisuuttamme teille tukiviittoma-boksin, joka sisältää kaiken oleellisen tukiviittomien opetteluun varten. Perehdymme koulutuksessa myös tarkemmin sen sisältöön ja käyttöön.

Koulutuksessa jaetaan kuvallinen materiaali viittomista ja loruista, jotka käymme yhdessä koulutuksen aikana läpi. Koulutukseen osallistuvat työntekijät saavat materiaalit omaksi. Päiväkodille jää tämä tukiviittoma-boksi, joka sisältää mm. tietoa tukiviittomista, viittoma ohjeita, pelejä, loruja ja muuta materiaalia.

Koulutusmateriaali tulee sisältämään muutaman pelin, joita voi pelata yksin tai parin kanssa tai pienessä ryhmässä ja sitä kautta opetella tukiviittomia. Pelit tulevat olemaan helppoja ja niin sanotusti "vanhoihin, tuttuihin" peleihin sovitettuja. Pelit eivät myöskään vie paljon aikaa ja niitä voi pelata vaikka kahvitauon aikana tai vaikkapa yhdessä lasten kanssa.

Tarkoituksenamme on tuoda uusia ja erilaisia tapoja tukiviittomien opetteluun teidän toiveita kuunnellen. Olemme myös pyrkineet ottamaan huomioon sen, miten tukiviittomien käyttöä ja opetteluun pystyttäisiin parhaiten ylläpitämään päiväkodissa. Tämän takia meille syntyi idea tästä boksista, joka sisältäisi mahdollisimman monipuolisesti materiaalia, mistä jokainen pystyisi valitsemaan itselleen parhaimman tavan niiden opetteluun.

